

Paimen~Sanomat

Oulun ortodoksisen hiippakunnan seurakuntien tiedotuslehti

Marraskuu 2008 Nro 5 (158)

Arkkipiispa Paavalin kuolemasta 20 vuotta

Arkkipiispa Paavali (1914-1988)

Kuva: Oulun hiippakunnan arkisto

**Tässä
numerossa:**

s. 2
Kotakappeli
vihittiin

s. 4
Arkkipiispa
Paavali ja Kainuu

s. 5
Sota vei
kiertolaiseksi

s.8.
Tuokiokuvia
katedraalin
juhlasta

Esipaimenen sana Tiennäyttäjä

”Monia, monia suuria kilvoittelijoita on haudattu tähän kalmistoon. Yksin Jumalan tiedossa on heidän elämänsä ja työnsä.” Näin lausui vuosia sitten Uuden Valamon hautausmaalla Valamon munkki ja Laatokan piispa *Markus*. Nyt hänkin lepää samassa kalmistomäessä. Tähän kilvoittelijoiden joukkoon kätkettiin talvisena joulukuun päivänä vuonna 1988 myös Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa *Paavali*. Näin hänen kuolemastaan tulee tänä vuonna kaksikymmentä vuotta.

Arkkipiispa Paavalille elämäntie ja suunta oli selvä jo nuoruudesta alkaen. Se oli kirkon tie ja samalla hengellisyyden tie. Tätä tietä hän ei munkkinakaan halunnut kulkea yksin, vaan kutsui sille mukaan myös toisia. Hengellisyyden tietä kulkeva tarvitsee neuvoja ja ohjausta. Valamon saaren munkkikammiossa isä Paavali käänsi venäjältä suomen kielelle kirkon isien opetustekstejä oppaaksi kilvoitustielle. Piispojen *Feofan Erakon* ja *Ignati Brjantshaninovin* tekstejä seurasi myöhemmin Filokaliasta poimittu Erämaan hengelliset puutarhat. Tuleva piispa halusi ohjata kaittavansa ortodoksisen hengellisen kirjallisuuden kirkkaimmille lähteille.

Laatokan Valamo menetettiin sodassa muun Karjalan myötä. Pappismunkki Paavalille avautui nyt laaja työkenttä siirtolaisuuteen joutuneen kirkon palveluksessa. Aamun Koiton toimittaminen, ortodoksisen kirjallisuuden julkaiseminen ja kirkkomusiikin kehittäminen siirtyivät isä Paavalin vastuulle. Pyhien Sergein ja Hermanin veljeskunnan ja Ortodoksisten nuorten liiton vuosijuhlat kokosivat sotien jälkeisinä vuosina suuret osallistujajoukot. Niissä kuului kirkon ääni ja samoin esipaimeneksi nousseen isä Paavalin ääni sekä ajatukset. Aikaa myöten ortodoksinen kirkko Suomessa ulotti vaikutuksensa myös omien pyhäkköjensä ja tilaisuuksiensa ulkopuolelle koko suomalaisen yhteiskuntaan ja yleiseen tietoisuuteen. Kirkko henkilöityi pitkälti arkkipiispa Paavalin persoonassa.

Arkkipiispa Paavali nautti kirkossaan ja ympäristössään suurta kunnioitusta ja arvonantoa. Hän oli puheissaan harkitseva. Yleensä hän puhui harvoin ja vain silloin, kun hänellä oli jotain tähdellistä sanottavaa. Joku saattoi tuntea olonsa piispan seurassa vaivautuneeksi. Toisaalta esipaimen osasi olla halutessaan myös seurallinen. Työnsä hän viimeisteli lähes täydellisyyteen saakka, olipa sitten kysymys kirjallisesta työstä tai kukkien hoidosta. Turha leikinlasku ei kuulunut esipaimen Paavalin läheisyyteen. Erityisen tarkka hän oli lähimmäisen arvostelun suhteen. Kun keskustelu kääntyi meille rakkaimpaan elämänaiheeseen eli lähimmäisen vikojen tarkasteluun, alkoi arkkipiispa Paavalin korvat punetua. Nopeasti ja selkeästi hän käänsi keskustelun arvokkaampiin aiheisiin.

Aikalaisten muistelmat ja kirjoihin tallennetut muistot esipaimen Paavalista kertovat elävällä tavalla niin kirkkomme johtajasta kuin kirkon elämästä laajemminkin hänen paimenaikanaan. Ne ovat osa kirkkomme historiaa. Arkkipiispa ymmärsi itsekkin kirjoitetun ja julkaistun tekstin arvon. Sopii toivoa, että myös esipaimenen oma ääni vielä kerran kaikuisi keskellämme hänen tekstiensä kautta. Arkkipiispa Paavalin eri aikoina pitämistä saarnoista, esitelmistä ja linjapuheista olisi tärkeää koota yhtenäinen teos. Se antaisi hyvän mahdollisuuden seurata kirkkomme merkittävän henkisen johtajan ja tiennäyttäjän ohjeita ja ajatuksia sodan jälkeisestä sekasorrosta kirkon tämän päivän vakiintuneeseen tilaan. Kokoomateos olisi samalla kirkkomme henkisen jälleenrakennuksen historia, mielenkiintoinen niin itse asiasta itse kokeneelle kuin nuoremmalle sukupolvelle.

Saavumme luostarikalmistoon arkkipiispa Paavalin graniittiristin koristamalle haudalle kiitollisin mielin ja siunaavin ajatuksin.

H. Panteleimon
Metropoliitta Panteleimon

A word from the Bishop

The Orthodox Church of Finland is commemorating the 20th anniversary of the death of His Eminence Archbishop Paul.

H.E. Paul was elected as a primate of the Finnish Orthodox Church in 1960. He retired from the office of Archbishop of Carelia and all Finland in 1987. He fell asleep in the Lord in 1988.

Archbishop Paul was known as a person of high spiritual aims. He is considered to be a man of prayer and Liturgy. He was an appreciated church leader both in Finland and abroad, among Orthodox and non-Orthodox.

May his remembrance be eternal.

Pyhien Boriksen ja Glebin tsasouna vihittiin Keväjärvellä

Pyhien Boriksen ja Glebin tsasounan ikonit on maalannut ja lahjoittanut Lilja-Anneli Oesch.

Myös kutsuvieraat -Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi ja Inarin kunnanjohtaja Reijo Timperi- yhtyvät keväjärveläisten iloon tsasounan valmistumisesta.

**Pyhittäjä Trifon Petsamolaisen pyhiinvaellus alkoi juhlavasti 29. elokuuta 2008 Keväjärven tsasou-
nanmäellä. Metropoliitta Panteleimon suoritti pappiston ja kuorojen avustamana kesän kuluessa valmistuneen tsasou-
nan vihkimisen. Pyhiinvaellus-
vieraiden lisäksi juhlaan osallistui suuri joukko hankkeen tukijoita sekä paikallista väestöä Keväjärven kylästä, Nellimistä, Ivalosta, Inarista ja Sevetijärveltä.**

Rovasti ja arkkitehti *Matti Porkan* suunnittelema tsasouna oli valmis ympäristöitä myöten. Viikkojen talkootyö oli koontunut niin keväjärveläisiä kuin ivalolaisiakin viimeistelemään kylän keskelle noussutta pyhäkköä ja sen ympäristöä. Tsasou-
nan rakentamiseksi saatiin mit-
tava määrä sponsoritukea, tavaralahjoituksia, työpanosta ja konetyöaikaa sekä Inarin alueelta että muualta Lapin ja Oulun lääneistä kuin myös kautta Suomen. Keväjärven

kyläläiset muistavat kiitollisina kaikkia lahjoittajia ja tsasou-
nan rakentamisen hyväksi toimineita.

Metropoliitta Panteleimonin vihkiäispuheen jälkeen luki lääninrovasti *Jouko Lepistö* luterilaisen kirkon edustajana epistolatekstin. Vihkiäisjuhlassa puhuivat lisäksi Inarin kunnanjohtaja *Reijo Timperi*, Saamelaiskäräjien puheenjohtaja *Klemetti Näkkäläjärvi* sekä Sodankylän seurakuntapastori *Juha Alander*. Laulutervehdyksen esittivät pappien ja kanttorien kuoro.

Isä *Kauko Makkonen* luki juhlaan saapuneet onnitelusaikheet: arkkipiispan *Leon*, metropoliitta *Ambrosiuksen*, piispa *Samuel Salmen* ja igumenia *Marinan* sekä sisariston lähettämät tervehdykset. Ajoittain sateinen juhla päättyi yhteisiin juhlahakveihin tsasou-
nanmäellä.

Keväjärveläisten harras toive on, että tsasou-
nan ottaisivat omakseen niin alueen ortodoksit kuin luterilaisetkin. Kaunis pyhäkkö mäntymetsikön keskellä tulee olemaan oivallinen paikka vihkiäisiin, kastetilaisuuksiin sekä mitä

Kaikki on Jumalan lahjaa. Lahjaksi olemme saaneet myös ajallisen elämämme. Elämämme sammussa kohtaamme kuoleman. Hautauspalveluksessa pidämme kädessämme rukouskynttilää. Kynttilää verrataan usein ajalliseen elämään. Kynttilä syttyy, valaisee ja lämmittää, palaa aikansa ja sitten sen liekin hehku hiipuu ja lopuksi sammuu. Samoin hiipuu ja sammuu ihmisen elämä. Psalmissa sanotaan: ”Seitsemänkymmentä on vuosiemme määrä, tai kahdeksänkymmentä, jos voimamme kestää” (Ps.90:10).

On perin luonnollista, että läheisen kuolema jättää jälkeensä ikävää ja kaipausta, surua ja kyyneleitä. Lohduton suru ja lohduton kaipausta eivät kuitenkaan ole viimeinen sana suhteessamme poisnukkuneeseen. Keskeinen totuus elämästä ja kuolemasta kerrotaan meille Saarnaajan kirjassa: ”Tomu palaa maahan, josta se on tullut. Henki palaa Jumalan luo, joka on sen antanut” (Saar.12:7). Kuolemassa siis sielu eroaa ruumiista ja tästä näkyväisestä maailmasta ja muuttaa täältä pois uuteen näkymättömään todellisuuteen.

Pyhä kirkko vakuuttaa rukouksellisesti, että Kristus on poisnukkuneiden palvelijoittensa ylösousemus, elämä ja lepo. Opetuksessaan kirkko korostaa voimakkaasti, että juuri tässä vakaassa uskossa kuoleman raja voidaan turvallisesti ylittää ja, että elämämme jatkuu uutena iankaikkisuudessa. Kristus itse sanoo puhuessaan Jumalasta: ”Ei hän ole kuolleiden Jumala, vaan elävien. Hänelle kaikki ovat eläviä” (Luuk.20:28). Koska siis kuolema ei katkaise ihmisen elämää, niin samoin eivät myöskään katkea ne rakkauden siteet, jotka ovat ihmiset täällä eläessään liittäneet yhteen.

Sen lisäksi, että palava kynttilä kuvaa syvällisellä tavalla ajallisen elämämme lyhyttä, on se myös hiljaisen, palavan ja korkeuteen pyrkivän

erilaisimpiin perheitten ja sukujen juhliin. Pyhien Boriksen ja Glebin tsasouna on herättänyt kiinnostusta myös kuluneen ruska-ajan matkailijoissa.

Irja Jefremoff
Kuvat:© Pertti Turunen

Ristiinnaulittu kunnian kuningas. Pyhän Elisabetin luostari, Minsk, Valko-Venäjä.

rukouksemme merkki. Sielun kuolemattomuuden uskon totuuteen perustuen on pyhä kirkko jo kahden vuosituhannen ajan kehottanut omaisia ja ystäviä muistamaan rukouksessa rakkaita vainajia. Rakkauden tähden tapahtuva edesmenneiden rukouksellinen muistaminen antaa myös meille surussamme lohdutusta. Tämä tuo meille itsellemmekin läheiseksi kuoleman jälkeisen olevaisuuden, jota kohti me kilvoitellen väijäämättä matkaamme.

Sytyttäkäämme usein rukouskynttilä poisnukkuneiden rakkaittemme muistoksi ja älkäämme pelätkö kuolemaa. Pitäkäämme aina mielessämme ja tukeutukaamme pääsiäisen ilosanomaan, joka on kiteytettynä pääsiäistroparin sanoissa: ”Kristus nousi kuolleista, kuolemalla kuoleman voitti ja haudoissa oleville elämän antoi.”

Ihmisen maanpäällisen elämän voidaan sanoa olevan jatkuvaa kadotetun paratiisin etsimistä. Tämä tarkoittaa käytännössä, että olemme etsimässä täällä omalle kohdallamme oikeata ja aitoa elämää. Tämä etsintä ja

pohdinta voi johtaa siihenkin, että kirkkotie vähitellen sammaloituu ja umpeutuu. Tästä huolimatta, jos näin syystä tai toisesta on päässyt tapahtumaan, emme ulkoisista merkeistä voi mitenkään päätellä ja tietää, millä tavalla tämän asian kanssa on todella kipuiltu. Emmekä sitäkään, millainen tällaisessa tilanteessa on ihmisen sielun tila, millainen on hänen sisäisen kilvoituksensa ja katumuksensa määrä. Pyhän kirkon opetukseen ja Jumalan armotalouteen viitaten piispa *Ignati Brjantsaninov* kirjoittaa jokaiselle meille, mutta erityisesti vainajan läheisille, lohdutuksen sanat: ”Herra kutsuu meitä kaikkia katumuksen ja pelastukseen aivan elämämme viime minuuteillakin. Jumalan armon ovet ovat auki jokaiselle sitä kaipaavalle aina kuolemaan saakka. Älköön kukaan langetko epätoivoon. Kilvoittelu on mahdollista niin kauan kuin on elämäkin. Ihmiselämän viime minuutit voivat lunastaa kaiken.”

Älkäämme kuitenkaan yleensäkin jättäkö asioitten hoitoa viime minuuttien varaan. Ortodoksikristityn aito elämä löytyy oman pyhän kirkkomme

hoivassa. Tehtävämme on sovittaa oma tilanteemme ja elämänrytmimme sakramentaaliseen seurakuntayhteyteen. Jokaisella meillä tulisi olla oma rippi-isä, jonka hengellisessä ohjauksessa osallistuisimme kirkon jumalanpalveluselämään, erityisesti katumuksen sakramenttiin ja pyhään ehtoolliseen, Jumalan suurimpaan siunaukseen. Nämä kaksi, katumus ja ehtoollinen, korostuvat kuolemassa.

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on olla muistuttamassa, että kun omaisina ja ystävinä huomaamme läheisessämme kuoleman varjot, emme jäisi toimettomiksi. Hoitaisimme mahdollisuuden papin saapumiseen paikalle evästämään matkalle lähtijää. Tällöin anteeksiopyynnön ja anteeksiannon keventämänä matkalle lähtijä lähestyy elämän maljaa ja tulee iankaikkisesta elämästä osalliseksi. Hän saa matkakumppanikseen Kristuksen asumaan sydämeensä.

Isä Matti Porkka
Tornio

Pappi Pohjanmaalle

Kirkollishallitus päätti istunnossaan 6.10.2008 muuttaa matkapapiston työn 1.1.2009 alkaen maahanmuuttajatyöhön painottuvaksi. I matkapapistopiiri sijoitetaan Vaasan seurakunnan alueelle Pohjanmaalla tehtävää työtä varten. Tällä hetkellä I matkapapistopiirin toimialue on Kainuussa ja Koillismaalla.

Oulun ortodoksinen hiippakunta

Siikalatvan kunta Oulun seurakuntaan

Laki ortodoksisesta kirkosta säättää, että kukin kunta on kokonaisuudessaan yhden seurakunnan alueella. Maassamme tapahtuvat kuntaliitokset muuttavat näin myös kirkollisten palvelujen aluejako. Ensivuoden alusta Oulun hiippakunnan alueeseen kuuluvat Kestilän, Piippolan, Rantsilan ja Pulkkilan kunnat yhdistyvät ja muodostavat Siikalatvan kunnan. Rantsila on tähän saakka kuulunut Oulun seurakuntaan ja muut kunnat Kiuruveden seurakuntaan. Tämä kuntaliittymän tuoma uusi kirkollinen tilanne ratkaistiin 19.8. 2008 Kirkollishallituksen istunnossa. Päätöksen mukaan Siikalatvan kunta kuuluu Oulun seurakuntaan 1.1.2009 alkaen.

Jukka Mäntymäki

Historiaa digitallenteina

Suomessa on valmistettu lyhytelokuvista koostuva digitoitu DVD-julkaisu, jossa on kuvattu katoamassa olevaa kansanperinnettä. Sen nimi on ”Isien työt - Kansatieteellinen Filmi Oy:n lyhytelokuvia vuosilta 1936-39.”

Filmeissä nähdään mm. kaskeamista, lappalaiselämää, kutunjuuston valmistamista, Inkerin ja Suonikylän elämää, katkelmia Petsamon kolttien ja munkkien evakuoinnista sekä paljon muuta historiallisesti arvokasta materiaalia. Dokumenttia voi lainata kirjastoista tai tilata Kansatieteellinen Filmi Oy:n kotisivuilta.

Jukka Mäntymäki

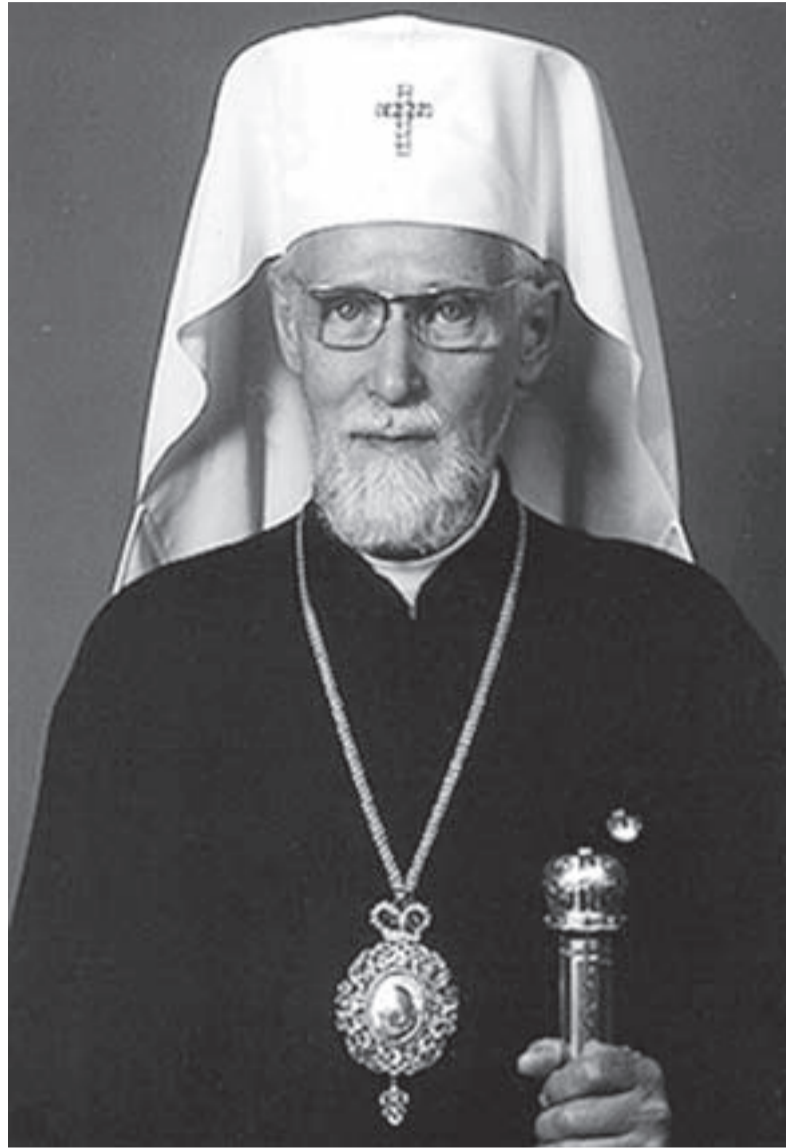
*Edesmennyt KP arkkipiispa Paavali (1914-1988) tunsi syvää kunnioitusta Pohjois-Suomen kivi-
öitten eli Lapin alueen
kolttien ja Koillismaan ja
Kainuun vienankarjalaista
elämänmuotoa kohtaan.*

Jo 1940-luvulla hän vaelsi pappismunkki *Markuksen* (myöhemmän San Franciscon piispa) kanssa näillä ikivanhoilla ortodoksisen kulttuuriperinnön alueilla. Syvän kirkollinen kuivajärveläisvanhus *Maria Karhunen* muisteli 1974 Kalevan silloiselle Aluetoimittajalle *Marja-Liisa Tuppuraiselle* lämmöllä näitä tapaamisia.

Arkkipiispa Paavali vieraili 1974 Oulun läänin kouluneuvoksen, professori *Lauri Kokkosen* ja itävaltalaisen professori *Winfries Rohsmannin* kanssa emäntä *Maria Karhusen* opastuksella näiden vienalaiskylien *Vetten viljan eli Murhijärven* kalamajoilla. Tuo matka oli henkevydessään unohtumaton. Arkkipiispa Paavalin yhteys Kajaanin seurakuntaan sinetöityi marraskuun 14.päivänä 1959, kun hän apulaispiispana vihki Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon. Kajaanin kulttuuriväki muistelee yhä suurella kunnioituksella tätä juhlan hetkeä.

1970-luvulla Kajaanin seurakunnassa avautunut aivan uudenlainen ulospäin suuntautumisen ja hengellisille juurille palaamisen henki sai edesmenneestä arkkipiispasta merkittävän tukijan. Lukuisat matkat Kainuuseen loivat perustan sille ekumeeniselle yhteistyölle, joka luotiin Kainuun Opiston teologisten semi-

Arkkipiispa Paavali ja Kainuun ortodoksit

Kuva: Ortodoksinen kirkkomuseo

naarien ja kunta- ja tehdasvierailujen kautta. Kirkkokunnassa elettiin tuolloin arkkipiispa Paavalin eukaristisen heräämisen, kirkkomusiikin renessanssin ja terapeutin askeettisen kirjallisuuden jälleen löytämisen aikaa. Sotkamon Kamarikuoron syntyminen 1970-luvun jälkipuolella sai ratkaisevan tukensa

arkkipiispa Paavalin ja Kajaanin Musiikkiopiston lahjakkaan ja luovan lehtorin, *Rauno Keltasen* innoittavista vaikutteista. Samoin noihin aikoihin ajoittui ikonimaalari *Petros Sasaki* jo 1970-luvun alussa alkaneen toiminnan eli ikonimaalauksen uudelleen löytäminen, kun taidegraafikko *Tuula Murtola* kiinnostui

ikonimaalauksesta. Hänen taiteellisesti keskeiset luomuksensa ovat Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkossa, Ämmänsaaren pyhän ristin ja Paltamon Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen tsasounissa.

Kirkkoherran vaihtumisen loppuvuodesta 1973 merkitsi monien syvätrau-

matisoituneiden paineiden tuskallista purkautumista loputtomina valituksina, mutta näissäkin tilanteissa arkkipiispa Paavalin rauhallinen ja syvä tuki merkitsi tavattoman paljon.

Arkkipiispa Paavalilla oli tapana luettaa tekeillä olevia käsi- kirjoituksiaan ja miten herkullisia hetkiä niistä syntyikään. Vierailut Kajaanin Linnan lukion maineikkaan kuoronjohtajan *Gudrun Viergutzin* (Kämmäräinen) tai rehtori *Mauri Kataviston* kodissa toivat vanhatyylisiä ortodoksisia kuoroteoksia useitten kajaanilaiskuorojen ohjelmistoon.

1970-luvun viimevuodet ja vierailut toivat esille myös ne kirkkopoliittiset jännitteet, joissa arkkipiispa Paavali koki karismaattiseksi mallikseen vuoden 1970 Venäjän ortodoksisen kirkon autokefalian myöntämisen Amerikan ortodoksisen kirkon (OCA). Näissä keskusteluhetkissä vaistosi, miten karismaattisen kirkonmiehen yhteiskuntapoliittinen realismi ja kirkkopoliittinen linjaus olisi edellyttänyt, kuten professori *Jean Meyendoff* viisaasti on todennut, paljon monitahoisempaa ja syvemmin teologishistoriallista ymmärtämystä, kuin minkä hyväntahtoinen sydän tarjoaa. Hiippakuntavaihdos tuntui tuolloin hyvin raskaalta, mutta Kajaanin seurakunnassaan hänen suojeluksessaan alkanut merkittävä 1970-luvun näky on kantanut hyvää hedelmää.

Isä Pentti Hakkarainen

Ikuinen muisto - Faina Mäenpää (1921-2008)

Faina Mäenpää eli hartaan ortodoksina Ähtärissä, Vaasan ortodoksisen seurakunnan alueella vuosikymmeniä. Fainan elämänvaiheista kertova haastattelu julkaistiin Paimen-Sanomien kesäkuun numerossa vuonna 2006. Fainan kerrostalokaksio Ähtärissä oli moninkertaisesti pyhitetty: kodissa toimitettiin lukuisia liturgioita vuosien ajan, viimeisin keväällä 2008. Liturgioihin Fainan kotiin kokoontui aina lähellä asuvia ortodokseja. Näitä kohtaamisia pyhän sakra-

mentin yhteydessä paikalla olleet tulevat kaipaamaan.

Faina syntyi Koivusen perheen kolmanneksi lapseksi 8.4.1921 Suojärvellä Suovanmaan kylässä. Äidin kuoltua pikkuveljen synnytykseen Faina kantoi vastuuta perheestä vasta 10-vuotiaana, mikä vuoksi hyvin sujunut koulunkäynti piti lopettaa. Talvisodasta tuli Fainalle erittäin vaikeaa aikaa. Kihlattu *Heikki* kaatui sodassa samana päivänä kuin esikoispoika *Kalle* syntyi. Pian sen jälkeen Faina, *Kalle*-poika ja hänen muu

perheensä, kuten suuri osa suojärveläisiä, joutuivat siiviilivankeuteen useaksi kuukaudeksi. Huonojen olosuhteiden, erityisesti ravinnon puutteen vuoksi Faina menetti sekä poikansa että terveytensä. Vaikka toipuminen vankeuden tuomasta sairaudesta kesti monta kuukautta, joutui Faina kuitenkin työskentelemään monenlaisissa olosuhteissa. Pojan kuolema ei unohtunut koskaan.

Jatkosodan loppuvaiheilla Faina tapasi ähtärläisen *Eino Mäenpään*. He avioituivat 1946 ja saivat

sen jälkeen kolme poikaa. Perhe asui Ähtärissä aina poikeine aikuistumiseen saakka, jonka jälkeen Faina ja Eino työskentelivät Hangossa 10 vuotta palatakseen Ähtäriin 1980. Sotien aikana saadut vammat koettelivat kummankin terveyttä koko loppuelämän ajan. Iloa elämään toi tasapainoisen avioliiton ohella lapsenlapset ja lapsenlapsenlapset. Eino kuoli vuonna 1999.

Faina Mäenpää oli ihmisenä harvinainen. Uskoaan hän ei menettänyt koskaan, vaan koki erityisesti vai-

keissa kokemuksissaan saaneensa aina apua Jumalalta. Mistään kokemastaan hän ei tullut katkeraksi; tästäkin hän kiitti Jumalaa. Fainasta säteilyt lämpö ja valoisuus teki vaikutuksen hänet kohdanneisiin ihmisiin; hänen seurassaan pääsi eräänlaiseen levollisen rauhan tilaan. Faina siunattiin aurinkoisena syyslauantaina edesmenneen miehensä Einon viereen Ähtäriin hautausmaan puisto-osaan. Ollos iäti muistettu!

Jenni Hakkarainen

Talvisota oli syttynyt vuonna 1939. Oli pimeä marraskuun lumisateinen ilta, kun evakkotaipaleemme alkoi Suomussalmen Kuivajärven kylästä. Äidit kantoivat lehmille heinää, kun luultiin, että ei tarvitsisi olla pitkään pois kotoa.

Varsahevosen vetämään rekeen ahtautui kahden perheen 9 henkeä, 7 lasta ja 2 äitiä. Matka alkoi kohti Saarivaaraa, kuljettiin pimeässä ja matkaa oli 20 kilometriä. Välillä reki kaatui, äidit *Olga* ja *Maikki* laskivat olivatko kaikki lapset vielä kyydissä. Reen kaatumisessa Paula siskoltani putosi kenkä eikä sitä pimeässä löydetty. *Paula* joutui sukka toisessa jalassa jatkamaan matkaa.

Evakkotaipaleella Saari-vaaraan oli kerääntynyt evakkoon lähtijöitä ja sotilaita. Pimeässä kuului isän ääni ja hän huuteli: ”onko Saavisia?” Isä auttoi meidät kuorma-auton lavalle ja matka jatkui kohti Suomussalmen kirkonkylää, jonne matkaa oli yli 50 kilometriä. Saavuimme kauppias Seppäsen taloon, josta matka seuraavana päivänä Hyrynsalmelle. Taas olimme kuorma-auton lavalla.

Aikaisemmin oli tullut tietoa että joudumme ehkä lähtemään kotoa. Niinpä äiti oli meille lapsille varannut alusvaateita säkkiin ja vienyt sen ullakolle. Lähtökiireessä hän haki säkin, jota kuljetti kuin aarretta. Muita matkatavaroita ei ollut. Kun sitten viikkojen kulkemisen jälkeen päästiin saunaan, äiti avasi säkin. Suru oli suuri kun säkissä olikin matonkudetta. Pimeässä vintissä hän oli erehtynyt kun kaikki säkit olivat samanlaisia.

Monessa paikassa oltiin. Kuorma-auton lavat ja junan härkävaunu tulivat tutuiksi. Evakkopaikat vaihtuivat: Oulu, Ruukki, Paavola, Puolanka ja Paltaniemi. Viimeinen evakkopaikka oli Suomussalmen Haaponiva. Reissu oli pitkä ja raskas. Luoja antoi voimaa että äiti jaksoi huolehtia ja kuljettaa meitä paikasta toiseen.

Takaisin kotiin

Vuosi oli 1946, kun muutettiin takaisin Kuivajärvelle. Isä, äiti, *Heikki-veli*, pikkusiskot *Maija* ja *Leila* olivat jo menneet sinne edeltä. Minä ja siskoni *Paula* jäimme taluttamaan isän ostamaa lehmää. Oli raskas matka kävellä 70 kilometriä. *Paula* oli 14, minä 9 vuotta. Ensimmäisen päivän iltana Alavuokissa menimme erääseen taloon ja kysyim-

Sota vei kodista kiertolaiseksi

Muistoja Suomussalmen Kuivajärveltä

Tunnelmaa Saavisen rannasta vuodelta 1955. Kuvassa Marppa ja Omelie Huovinen, Olga ja Santeri Saavinen, Annikki ja Seeva Vuolle, Maija ja Viljo Seppänen sekä nuorisoa. Kuva: Takkulan perheen albumi.

me, ottaisivatko he meidät ja lehmän yöksi. Eivät ottaneet.

Onneksemme seuraavassa talossa oli ystävällinen vastaanotto, jossa emäntä lypsi lehmän, antoi meille ruokaa ja teki vuoteet pirtin lattialle. Aikaisin aamulla lähdimme taas kävelemään kohti Kuivajärveä ja illalla pääsimme perille. Kun istuin *Nikolai Saavisen* pienen pirtin penkille tuli ihmeellinen olo, kuin olisi leijunut, olin niin väsynyt.

Kylä oli poltettu talvisodan aikana. Suomalaiset olivat sen polttaneet etteivät hyökkäävät venäläiset olisi saaneet majoitustiloja. Palolta oli säästyneet vain *Karhusen* savusauna ja *Huovisen* paja. Alkoi jälleenrakentaminen. Ensin tehtiin pienet pirtit ja tietysti myöskin saunoja. Sitten rakennettiin isommat talot ja karjasuojat. Vanha vienalainen rakennustyyli paloi sodan mukana.

Meitä ennen oli tullut Jessun perhe ja he olivat rakentaneet pienen pirtin, jossa oli pieni kamari. Pääsimme heille väliaikaisesti asumaan. Meitä oli seitsemän henkeä ja heitä saman verran. Ahdasta oli, mutta kyllä oli hyvä sopu ja rauha säilyi. Muistan kun ensimmäinen ilta tuli omassa kodissa. Silloin nukkumaan mennessä äiti sanoi: ”rukoilkaa lapset Jumalaa, kun olemme saaneet oman kodin.”

Kyläelämä elvytetään

Kylä alkoi elämään, oli talkoohenkeä ja uskoa tulevaisuuteen, lapsia syntyi. Ensimmäinen koulu alkoi *Karhusella*. Lankuista oli tehty pulpetit, opettajana oli keskikoulun käynyt *Ohra-vaaran Kalle*. Elantoa saatiin metsästä, työtä, lintuja, marjoja sieninä ja järvestä kalaa. Kaikki peltomaat otettiin viljelyyn, soita raivattiin, lehmiiä laidunnettiin metsässä. Naiset tekivät käsitöitä. Lampaista saatiin villaa, joista kudottiin villapaidat, sukat ja lapaset. Sunnuntait oli lepopäiviä ja silloin kyläiltiin. Niitä perinteitä joita oli ennen sotaa jatkettiin entiseen tapaan.

Kylällä toimi rajaseudun raittius- ja urheiluseura. Pidettiin kilpailuja ja myös pärjättiin koulujen välisissä kilpailuissa. Nuorten kokoon- tumispaikka oli *Huovisen* palamatta jäänyt paja. Myös maamiesseura toimi ahkerasti ja me kokoonnuttiin eri taloissa. Ne oli kaikille mieluisia iltoja. Mieleen on jäänyt kauniina muistona kun kävimme *Rantalassa*. Matkasimme *Karhusen Maarien* hevosen kyydissä, oli kaunis talvinen ilta ja aisakello kilkatti. Me istua kuhrotimme vällyjen alla.

Pessotoita (tanssit) alettiin pitämään sillalla ja Jessun riihessä, joskus myös Alan-

gon riihessä. Soittopelinä oli vanha rammari, joka joskus oikutteli ja pojat pyörittivät levyä sormella. Kun rammari ei toiminut, soitettiin kam-malla. Siihen vain ohut paperi ja musiikkia tuli.

Varhaislapsuus elettiin sodan pelossa ja paikasta toiseen muuttamisessa. Sain viettää siitä huolimatta muutaman nuoruusvuoden nauttien kodin turvasta ja rakkaudesta.

Kesäkylä

Nyt Kuivajärvi on hiljentynyt. Vanhempamme ja esivanhempamme ovat muuttaneet tuonilmaisiin. Me lapset muuttimme työn perässä ympäri Suomea ja jokunen on mennyt Australiaan. Kuivajärvellä on vakituisia nyt asukkaita enää kolmessa talossa. Oma kulttuuri ja kotiseurakkaus tuo entisiä lapsia lapsineen aina kesän tullen muuttolintujen tapaan Kuivajärvelle. Silloin kylä taas elää. Meilläkin on lomamökki Saavisen niemellä, jossa olen syntynyt. Se on meille, lapsille ja lastenlapsillekin rakas kiinnekohta ja mieluinen käyntipaikka. *Kalmosaari* näkyy ikkunasta, siellä lepäävät läheiset rakkaamme ikiunta. ”Olkaa äiti muistettu, te autuuteen kutsutut.”

*Anni Takkula
Kempele*

Arkkipiispa Leo ja piispa Arseni ortodoksisten kirkonjohtajien kokouksessa Konstantinopolissa

Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka *Bartolomeos I* oli kutsunut ortodoksisten kirkkojen johtajat koolle Istanbuliin 8.-13.10.2008. Suomesta kokoukseen osallistuivat arkkipiispa *Leo*, Joensuuun piispa *Arseni* ja arkkipiispan teologinen sihteeri *Jyrki Härkönen*.

Tähän kirkonjohtajien tapaamiseen otti osaa siten vuoden 2000 yhtä aikaa kaikki ortodoksiset patriarkat ja paikalliskirkkojen arkkipiispat tai heidän korkeat edustajansa. Yhteisten neuvottelujen ohella arkkipiispa *Leo* keskusteli yhteistyöstä monien patriarkkojen kanssa. Kirkonjohtajien kokouksessa neuvoteltiin kirkkojen yhteistyöstä.

Kokouksen jälkeen järjestettiin Izmirissä, Antalyaassa ja Rhodoksella apostoli Paavalia käsittelevä tieteellinen seminaari. Ekumeeninen patriarkka on julistanut vuoden 2008 apostoli Paavalin juhlavuodeksi.

Ekumeeninen patriarkka *Bartolomeos* tapasi arkkipiispa *Leon* keskiviikkona 8.10. Arkkipiispa neuvotteli Konstantinopolissa myös Antiokian, Aleksandrian ja Moskovan patriarkkojen kanssa.

Kirkonjohtajien kiertokirjeeseen voi tutustua kirkon nettisivuilla www.ort.fi.

Ortodoksinen tiedotuskeskus

Ortodoksinen kalenteri 2009 on ilmestynyt

Ortodoksisesta taskukalenterista löytyy mm. kirkkovuoden kierrossa muisteltavien pyhien nimet ja jokaiselle päivälle määrätty Raamatun lukukappaleet. Kalenterissa on myös Suomen kaikkien ortodoksisten seurakuntien yhteystiedot sekä tietoja kirkon piirissä toimivista järjestöistä. (muovikantinen 13,00 € nahkakantinen 17,50 €)

Kalenteri tulee olemaan saatavissa kaikissa seurakunnissa.

Ortodoksinen tiedotuskeskus

Kuhmon Karjalan valistajien kirkko

Karjalan valistajien kirkon uusittu ikonostaasi. Kuva: Reijo Marjomaa.

Kirkon tontilla sijaitsi aiemmin SKDL:n Kansantaloyhdistyksen tanssilava, joka oli tullut myyntiin ja kauppias Aleksi Jestolan, kirkkoherra Elias Huurinaisen ja piiriesimies Pekka Tsubarin toimelaisuuden ansiosta 1600 neliömetrin tontti 6100 markan kauppahinnalla hankittiin seurakunnalle.

Karjalan valistajien muistolle pyhitetyn rakennuksen funktivistyylliset piirustukset teki arkkitehtiylöppilas Paavo Joensalo. Kajaanin seurakunnanvaltuusto hyväksyi hänen tekemänsä työpiirustukset 15.6.1967 (6§) ja jätti ne Opetusministeriön vahvistettaviksi. Samassa kokouksessa (7§) Seurakunnanvaltuusto jätti rakennustöitä koskevat valtuudet 23.12.1964 valitulle Kuhmon rukoushuoneen Rakennuslautakunnalle, johon oli valittu kirkkoherra Elias

Huurinainen, pastori Vladimir Tsvetkov, piiriesimies Pekka Tsubari, kauppias Aleksi Jestola, maanviljelijä Antti Triipponen, neiti Anja Jestola ja rouva Helena Heikkinen. Paavo Joensalo käytti esikuvanaan luovutetun Karjalan Suojärven Annantehtaan erään tsasounan muotokieltä. Arkkipiispa Paavali vihki pyhäkön liturgiseen käyttöön 23.8.1986.

Rukoushuoneen ikonostaasin osat ovat Hämeenlinnan vanhan sotilaskirkon ikonostaasista. Ikonostaasin suunnittelutyön teki Arkkipiispan sihteeri, ylidiaconi Leo Kasanko ja kokoamistyön suoritti rakennusmiesten ohella pastori Vladimir Tsvetkov, joka toimi tuolloin I matkapaapistopiirin pappina.

Ikonostaasin ikonit saatiin kirkkokunnan Kuopion keskusvarastosta. Emäntä Martta Loginoffin huomattava rahalahjoitus mahdollisti Vanhan Valamon luostarin

ikoniateljeessa 1800–1900-lukujen taitteessa maalattujen länsimaistyyllisten ikonien hankinnat. Pohjoisseinästä lähtien ikoniaiheet ovat: Pyhä Nikolaos, Lyykian Myrran arkkipiispa ja Herran Edelläkävijä ja Kastaja Johannes, Suurmartyyri Demetrios Tessalonikalainen, Jumalansynnyttäjä kristillisen sukun kunnan Puolustaja, Herran pyhä ehtoollinen (Leonardo da Vinci -kopio kauniin portin yläpuolella), Kristus Kaikkivaltias, Suurmartyyri Georgios Voittaja ja Sergei ja Herman Valamolaiset. Alttari-ikonina oli Kristus Getsemanessa -aihe.

Rukoushuoneessa tehtiin 1970-luvulla tärkeitä muutoksia: ikonostaasin ylenpalttista koristeellisuutta yksinkertaistettiin, kirkkosalin likaisenharmaat ja vihertävät väripinnat maalattiin vaaleamiksi ja ikonostaasin eteläovi avattiin käyttöön. Arkkitehti Osmo Sillman toimi asiantun-

tijana näissä muutoksissa. 1990 Kajaanin seurakunta toteutti Kuhmon Karjalan valistajien rukoushuoneen täydellisen ulko- ja sisätilojen muutostyön. Arkkitehti Esko Peittolan suunnitelmi- en mukaisesti rakennuksen sisätiloihin luotiin kirkon interiööri-vaikutelma ja karu laatikkomaisuus häivyttiin kattorakenteen muutoksilla ja pylväikköjen rakentamisella sekä muuttamalla lasit ristikoaiheisiksi. Suurenmoinen kattokruunu hankittiin Ateenasta 1990.

Ivionin Jumalansynnyttäjän ikonin tultua sijoitetuksi alttariin Kristus Getsemanessa -aihe siirrettiin kirkkosalin sisäänkäynnin päälle. Rakennuksen ulkoasu muutettiin 1800–1900-lukujen kaupunkipiiretylyiseksi. Saneerausta on pidetty arkkitehtipiireissä hyvin onnistuneena.

kirkon seinäikonit (Kasanilainen Jumalansynnyttäjä, Herran Edelläkävijä ja Kastaja Johannes, Apostolit Pietari ja Paavali sekä Sergei ja Herman Valamolaiset) siirrettiin Kuhmon Karjalan valistajien kirkkosalin seinille.

Optikko Leila Suokas lahjoitti 2003 Kajaanin seurakunnalle kolme arvokasta 1700- ja 1800-luvuilla maalattua ikonia: Pyhä Antipas, Pergamonin piispa, Esirukous (Deisis) ja Pyhät naismartyyrit Paraskeva, Krisanthia ja Daria. Nämä lahjaikonit sijoitettiin 2005 kirkon alttariin. Nämä ikonit ja Ivionin Jumalansynnyttäjän ikoni konservoitiin ja kiotoitiin Uuden Valamon luostarin konservointilaitokselta 2005 ja 2006.

Kirkkosalin keskusanalogilla olevan 1900-luvun alussa maalatun pyhittäjäisen Sergei

Tempeli-ikoni. Kuva: Topi Ikäläinen.

Muutostöitten yhteydessä Kuhmon kaupunki lahjoitti kirkkoon pihavalaistuksen. Metropoliitta Leo vihki rakennuksen kirkoksi 7.10.1990.

Kirkko ja erityisesti arkkipiispa Johannes huomioi tapahtumaa siten, että kirkkokunta konservoi Uuden Valamon konservointilaitoksella kirkon alttaritilaan 1700-luvulla maalatun Ivionin Jumalansynnyttäjän ikonin, joka on taiteellisesti merkittävimpiä Kainuun taidearteita. Kirkoksi saneeraamisen yhteydessä neljä 1800-luvun Pietarissa painettua Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon juhlaikonia sijoitettiin Kauniin portin oviin.

2000-luvun alussa Kajaanin Kristuksen kirkastumisen

ja Herman Valamolaisten ikonin on lahjoittanut 1980-luvulla Kajaanissa vaikuttanut aunukselaissyntyinen Anastasia Fomin.

Kuhmon kaupungin keskustasta Suomussalmelle johtavan Koulukadun varrella sijaitseva ja 40 – vuotisjuhlaansa 31.10.-1.11.2008 vietävä Karjalan valistajien kirkko on taiteellisesti poikkeuksellisen arvokas kainuulainen nähtävyys. Kirkkorakennuksen kulttuurinen arvo kasvoi huomattavasti, kun 2007 toteutuivat ikonostaasin arvokkaiden pylväikköjen lehtikultaukset, jotka suoritti helsinkiläinen kultaajamestari Raimo Snellman.

Isä Pentti Hakkarainen

Isä Pentti 35 vuotta Kajaanin kirkkoherrana

Rovasti, teologian maisteri Pentti Hakkarainen aloitti työnsä Kajaanin ortodoksisen seurakunnan kirkkoherran tehtävässä 35 vuotta sitten 1.11.1973. Hän valmistui pappiseminaarista 31.5.1969 ja vihittiin papiksi 18.3.1973.

Isä Pentti suoritti teologisen loppitutkinnon Joensuun yliopistossa 1993. Hänelle myönnettiin rovastin arvo 1992 ja koruristin kanto-oikeus 2000. Hän oli vuoden ortodoksinen pappi vuonna 2005.

Isä Pentin kirkkoheravuodet Kajaanissa ovat

merkinneet evakkoseurakunnan muuttumisen ulospäin suuntautuneeksi kirkolliseksi yhteisöksi. Hänen aikanaan on kirkkoon liittynyt yli 600 uutta jäsentä, samoin kastetilastot ovat Kajaanin seurakunnassa erinomaiset. Isä Pentti on vuosien aikana solminut hyvät suhteet ympäröivään yhteiskuntaan ja sen vaikuttajiin. Hän on ollut kainuulaisen ekumenian uranuurtajia 1970-luvun alusta. Isä Pentin vaikutus näkyy voimakkaana myös kirkkotaitteen alueella.

Isä Pentti tunnetaan eri

puolilla Suomea monipuolisesti Bysantin ja aikamme kulttuuria tuntevana kirkonmiehenä ja luennoitsijana. Hän on saanut osakseen useita yhteiskunnallisia ja kulttuurisia huomionsoituksia. Hänelle on myönnetty muun muassa 1994 Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkki, Sotilasansiomitali 1996, Kajaanin kaupungin kulttuuripalkinto 2005 ja Suomen Kulttuurirahaston Lönnrot-mitali 2007.

Kajaanin ortodoksinen seurakunta

Lukuisilla kenttätömatkoilani olen koonnut laajan aineiston Vienan Karjalan kyläkalmistoista. Lisäksi olen saanut tietoja mummoilta, jotka ovat muistelleet kotikalmistojaan, joissa en ole käynyt. Vertailuaineistoa olen koonnut Lapista, Venäjän Etelä-Karjalasta, Suomen Pohjois-Karjalasta ja Setumaalta Viron ja Venäjän rajalta.

Tutkimuksessani olen analysoinut 133 kalmistoa. Niissä olen käynyt tai niitä olen etsinyt Venäjän Pohjois-Karjalan kylistä. Kaupunkihautausmaat olen ohittanut lähes tyystin. Poikkeuksena on Kostamuksen hautausmaa, jota olen voinut seurata sen syntyvaiheista alkaen. Lukumääräisesti vahvimmin ovat edustettuna Länsi- ja Keski-Vienan pienehköt kylät.

Vienanmeren länsirannikon aikanaan väkirikkaiden ja varakkaiden kylien väki puhui jo *Elias Lönnrotin* matkojen aikana pääasiassa venäjää. Karjalaakin osattiin. Karjalainen ja slaavilainen väestö oli luonut rikkaan aineellisen ja henkisen kulttuurin, jonka vahvat vaikutteet levisivät rannikon harvoista kylistä sisämaahan Suomen rajalle saakka. Uikujoen vanhauskoinen luostari oli ylivertainen henkinen, hangellinen ja aineellinen vaikuttaja. Sen asema oli ratkaiseva myös rannikon kalmistokulttuurissa. Uikujoen vaikutukset heijastuivat kauas sisämaahan. Sen vaikutus on tunnistettavissa edelleenkin erityisesti rannikon kylissä.

Valtaosa kalmistoista on elimellinen osa kylämaisemaa. Käyntieni aikana 43 kylästä ei ollut näköyhteyttä vainajien viimeiseen kotiin. Nekin ovat suurelta osalta seurausta neuvostovallan pakkotoimista. Valtaosa kalmistoista on niin lähellä vesistöä, että sinne on näköyhteys. Kaikkiaan 97 kalmistosta näkyi joki, järvi tai meri. Sen sijaan saarella sijaitsevat vain 20 kalmistoa. Niemissä niitä oli 12. Karsikko on oleellinen osa kalmistoa, mutta sen voi löytää muualtakin kylämaisemasta tai paikasta, johon liittyy jokin merkittävä tapahtuma. Karsittu puu ja vesi ovat keskeisiä kuolemankulttuurin maisemallisia elementtejä.

Matkoillani näkemä tilanne vahvistaa vanhojen valokuvien kertomaa. Karjalainen kalmisto on useimmiten tiivis metsäsaareke avoimessa kylämaisemassa. Kalmistoa nimitetään usein kuusikoksi. 1900-luvun taitteen valokuvissa ne ovatkin usein tiiviitä kuusimetsikköjä. Rannikon kalmistot ovat olleet puuttomia. Niiden luonne on kui-

Karjalan kalmistojen muutos

Hautausmaan kumarrusristi Vienanmeren rannalla. Kuva: Heikki Rytkölä.

tenkin muuttumassa kylien autoitumisen myötä. Vesa-koituminen etenee hitaasti ja vähitellen siitä nousee puita, jotka tuhoavat samalla muistomerkkejä. Ikivanha karjalaisvaikutus näkyy kuitenkin edelleen muutamissa rannikon kylissä.

Kokoamassani aineistossa vain kymmenessä tapauksessa hautausmaa oli tai oli ollut kirkon tai tsasounan välittömässä läheisyydessä. Todennäköisesti tapauksia on ollut huomattavasti enemmän, mutta niistä ei ollut havaittavissa mitään merkkejä. Käytäntö on ollut, että ainakin pyhäkköä merkittävästi palveleet henkilöt on haudattu sen välittömään läheisyyteen.

Monet kalmistot olivat joutuneet ilkivallan tai suoranaisen tuhoamisen kohteeksi. Kaikkiaan niitä oli 52 kappaletta. Vainon kohteeksi joutunut kirkko ja uskonto siirtyivät aikanaan hautausmaalle. Neuvostovalta tuhosi niitä tai pyrki ainakin muuttamaan niiden luonnetta. Myös vainajien muistamiselle pyrittiin luomaan uusia muotoja. Tämän päivän kyläkalmistot ja väestön tavat kertovat, että saavutetut tulokset olivat vähäisiä. Neuvostovalta törmäsi siihen samaan kansanuskon lujuteen, johon kirkko oli törmännyt pyrkiessään muuttamaan kansanuskon muistomerkkityypit. Risti levisi äärimmäisen hitaasti kylien kalmistoihin.

Hautakumpujen suunnan olen pyrkinyt määrittelemään kompassin avulla. Määritel-

tyjen kumpujen pääasiallinen suunta on itä-länsi. Hyvin usein suunta asettuu koillisen ja kaakon välille. On mahdollista sanoa varmuudella missä määrin näissä tapauksissa on tavoiteltu tietoisesti itää tai jotain muuta koillisen ja kaakon välille asettuvaa suuntaa.

On todennäköistä, että kalmistoksi valitun paikan maaston muoto ja ympäristö ovat vaikuttaneet hautakumpujen suuntaan. Selvänä esimerkkinä on Kostamuksen kaupungin hautausmaa. Paikka valittiin metsästä aivan Lietmajärvelle johtavan maantien varresta. Hautakummut ovat pääasiassa tien suuntaisia. Lähelle on rakennettu keino-tekoinen hautausmaakenttä, joka on ainakin toistaiseksi karuudessaan ainutlaatuinen. On yleisesti tunnettua, että ihmiset eivät halua tulla haudatuksi tähän keinotekoiseen hiekkakenttään.

Hautamuistomerkkien suhteen Vienanmeren rannikon kylät ovat aivan oma maailmansa. Yleisin muistomerkki on kauniisti muotoiltu pylväs, joka edustaa selvästi sitä kulttuuria, jota Uikujoen luostari säteili ympärilleen. Toiseksi yleisin on risti ja vasta kolmannella sijalla on muistomerkki, jonka voi tulkita neuvostotunnukseksi. Tosin sen huipulla saattaa olla venäläinen risti. Ikoni on kuulunut muistomerkkeihin lähes poikkeuksetta kertomassa kristillisestä uskosta. Vuosikymmenten kuluessa ne ovat kadonneet. Vain syvennykset

ammottavat tyhjiyttään.

Itä-Vienan pohjoisosassa Louhen seutuvilla neuvostomerkki näyttää hallitsevan hautausmaita. Toiseksi yleisin on risti. Kropnitsa hallitsee pientä Vitsataipaleen kalmistoa. Itä-Vienan eteläosassa hallitseva muistomerkki on pylväs, toisena on risti ja kolmantena neuvostomerkki. Yhdessä kalmistossa yleisin muistomerkki on kropnitsa. Keski-Vienan jokivarsikylissä risti, kropnitsa ja neuvostomerkki ovat tasavahvoja.

Tuoppajärven pohjoisella alueella pylväs ja risti ovat kumpikin hallitsevia yhdellä hautausmaalla. Toiseksi yleisin on risti yhdellä ja neuvostomerkki niin ikään yhdellä hautausmaalla.

Länsi-Vienassa kropnitsa on yleisin 18 kalmistossa. Toiseksi yltää neuvostomerkki. Se hallitsee kahdeksaa kalmistoa. Kolmantena on risti kuudella kalmistolla. Pylväs on kolmen kalmiston johtava merkki.

Kainuun karjalaiskylien kalmistoissa risti on hautakumpujen tunnus. Kropnitsa on yleistynyt Kuhmon Vartiuksen Rimmin kalmistossa paikallisen seurakunnan ohjauksessa.

Tuulivaate on lähes poikkeuksetta käytössä niillä hautausmailla, jotka ovat edelleen aktiivisessa käytössä. Erilaiset astiat, istuimet, pöydät ja muistajaisten esineistö sekä vainajasta kertovat esineet ovat tavallisia tämän päivän hautausmailla. Pienten lasten kummuille tuodaan

yleisesti leluja. Uusimmat kivistä valmistetut muistomerkit ovat saaneet kylkeensä muistolauseita, veteraanitunnuksia ja vainajan kuvia.

Selvästi venäläistä vaikutusta ovat hautakumpuja ympäröivät usein siniseksi maalatut aitaukset. Ne vaikeuttavat liikkumista ja tutun hautakummun löytämistä. Tapa on levinnyt vähitellen karjalaiskyliin, joissa perinteisesti on ollut vain kumpu tai kropnitsa ja vainajan jalkopäähän pystytetty muistomerkki.

Myös ryyppyylasit kertovat venäläisvaikutuksesta ja samalla karjalaisen kulttuurin murtumisesta. Perinteisesti näillä pohjoisilla alueilla on käytetty alkoholia hyvin pidättyvästi. Sen tulo hautausmaille on ainoa merkittävä, ja samalla traaginen neuvostovallan saavutus Vienan Karjalan kyläkalmistojen kulttuurissa.

*Heikki Rytkölä
Tutkija*

Kirkon koulu

Esirukous edesmenneiden puolesta

Ortodoksiseen kristillisyyteen kuuluu esirukousten kantaminen edesmenneiden puolesta. Fyysinen kuolema ei katkaise rakkauden yhdyssiteitä läheisiimme ja ystäviimme. Rakkaus heihin motivoi meitä rukoilemaan heidän puolestaan.

Kirkossa on tapana muistella vainajaa 40 päivän kuluttua kuolemasta. Tällöin toimitetaan haudalla tai kirkossa lyhyt muistopalvelus, panihida, johon omaiset kokoontuvat. Tästä tilaisuudesta voi sopia papin kanssa jo hautajaisten yhteydessä. Muistopalveluksia voi pyytää myös kuoleman vuosipäivänä.

Kirkoissamme ja rukoushuoneissamme on erityinen vainajien muistelupöytä, johon voimme syyttää tuohuksen ja rukoilla:

"Anna, Herra, ikuinen rauha autuaalliseen kuolonuneen nukkuneelle palvelijallesi."

Kirkon vanhan perinteen mukaan muistopalveluksia vainajan puolesta toimitetaan myös itse kuolinpäivänä sekä kolmantena päivänä kuolemasta Kristuksen ylösnousemuksen ja yhdeksäntenä päivänä yhdeksän eri enkeliryhmän kunniaksi. On tärkeää pyrkiä muistamaan edesmenneitä myös päivittäisissä rukouksissamme.

Marko Patronen

Oulun Pyhän Kolminaisuuden katedraali 50 vuotta

Oulun tiistaiseura 60 vuotta

Oulun katedraalin 50-vuotisjuhlaa ja Oulun Tiistaiseuran 60-vuotisjuhlaa vietettiin 11.-12.10.08. Aattopäivänä järjestettiin seminaari kirkkotaiteesta. Juhlaliturgiassa metropoliitta vihki diakoniksi, alidiakoni Juhana Sirenin. Kirkkojuhlassa muistettiin seurakunta- ja tiistaiseura-aktiiveja Jumalanpalvelus ja juhlaseminaariin osallistui runsaasti väkeä. Kuvassa kirkkoherra Raimo Kuisinen kiinnittää arkkipiispa Leon myöntämää kunniamerkkiä, seurakunnan katedraalin isännöitsijä, alidiakoni Kari Vaskolle. Kuva: Jukka Mäntymäki.

Valamon vanhainkotiyhdistys ry.

Uudessa Valamossa vanhainkotihanke

Uuteen Valamoon suunnitellaan vanhusten palvelukokonaisuutta, johon kuuluu sekä palveluasuntoja että ryhmäkoti. Palveluasuntokokonaisuuteen kuuluu 20 asuntoa, joiden pinta-alat ovat 30 – 45 m². Ryhmäkodissa eli tehostetun asumispalvelun yksikössä on huoneet 20 asukkaalle.

Valamon vanhainkotiyhdistys ry. on käynnistänyt yhteistyön Medivire Hoiva Oy:n kanssa, joka on maamme johtava vanhus-tenhuoltoalan yritys.

- Medivire Hoiva Oy:n

johto on ensi yhteydenotosta lähtien osoittanut aitoa kiinnostusta hanketta kohtaan. Neuvotteluissa on selvästi käynyt ilmi, että ymmärretään kohteen erityinen luonne – sijoittuahan se maassamme ainutlaatuiseseen luonnonkauniiseen ympäristöön aivan lähelle toimivaa luostaria, toteaa vanhainkotiyhdistyksen puheenjohtaja pastori *Sergius Colliander*.

Valamon vanhainkodin suunnittelun tärkeä lähtökohta on, että siinä kauttaaltaan kuvastuu ortodoksinen, asiakaslähtöinen henki. Laajasti ymmärret-

tynä tämä tarkoittaa uskonnollisen taustan johdonmukaista huomioon ottamista. Tämä henki ilmentää myös kunnioitusta yksilön vapautta ja omia valintoja kohtaan.

Nyt laaditut arkkitehtiluonnokset ovat alustavia. Ne ovat arkkitehti *Sakari Miettusen* käsialaa (Arkkitehtuuri Oy Lehtinen-Miettunen). Sakari Miettunen on suunnitellut useita kohteita Medivire Hoiva Oy:lle.

Valamon palvelukokonaisuus on sijoitettu Juurikkasalmen länsipuolelle, hiukan luostarin hautausmaasta koilliseen (tien

itäpuolelle). Luonnoksen rakenneratkaisuna toimivat puurakenteiset tilaelementit, rossipohja ja pulpettikatto.

Kohteessa on seitsemän toisiinsa nivellettyä yksikerroksista rakennusta. Keskellä ovat yhteiset tilat eli ruokasali, keittiö, toimistotilat, pesula, sauna sekä ryhmä- ja toimintatila. Yhteistilarakennuksen kummallakin puolella on kymmenen hengen ryhmäkotirakennus. Uloimmiksi sijoittuvat palveluasuntorakennukset, joita on kaksi kummallakin puolella.

Rakentamispäätös tehdään, kun saadaan var-

mutta siitä, että asuntoihin on tulossa asukkaita.

Ortodoksinen tiedotuskeskus

Lisätietoja:

puheenjohtaja Sergius Colliander, gsm 045 1108805, Valamon vanhainkotiyhdistys toimitusjohtaja Kristiina Hautakangas, puhelin 020 581 3003, Medivire Hoiva Oy

Toisen maailmansodan seurauksena valtaosa silloisesta ortodoksisesta väestöstä joutui jättämään kotiseutunsa ja siirtymään tänne niin sanottuun sisä-Suomeen. Niinpä Kiuruveden kunnan alueella sijoitettiin noin 2000 siirtokarjalaista, joista noin 92% oli ortodokseja ja lähtöisin Suis-tamon seurakunnasta. Muutamia kymmeniä oli Salmista. He olivat tulleet Kiuruvedelle maaos-tojen vuoksi.

Menetettyjen kotiseutujen kaipuu kannusti hakeutumaan saman kohtalon kokeneiden yhteyteen. Tästä syntyi ajatus perustaa Suis-tamolle toimineen tiistaiseuran perinteen jatkajaksi Kiuruveden tiistaiseura. Seuran ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin pastori *Olavi Petsalo*.

Seuran toiminnassa päätettiin noudattaa Pyhien Sergein ja Hermanin Veljeskunnan sääntöjä:

”Tukien Pyhän Sergein ja Hermanin Veljeskunta ry:tä ja edistää sisälähetys-, nuoriso-, varhaisnuoriso- ja hyväntekeväisyystyötä, on seuran tarkoitus Veljeskunnan alaosastona henkilökohtaisen vaikutuksen, puheitten, kirkkolauluharrastuksen, rukous- ja hartaushetkien ja pyhäkoulun avulla kehittää Suomen ortodoksisen kirkkokunnan jäsenissä siveellisyyttä, raittiutta, ortodoksisen opin ja tapojen käytäntöön juurruttamista heissä, kuin harrastusta kirkon avustamiseen, jumalanpalveluspuvuston ja muiden kirkollisten esineiden täydentämiseen, sekä hautausmaiden kunnostamiseen. Tarkoituksen saavuttamiseksi seura toimeenpantee työiltoja, keskustelu- ja esitelmätilaisuuksia, raamatunlukukokouksia, vakavia juhlia, myyjäisiä, talkootilaisuuksia ja tukee nuorisotoimintaa ja pyhäkouluja.”

Toiminta alkoi ripeästi. Se tapahtui jäsenten kodeissa pidetyissä työilloissa käsitöitä tehden ja hengellisiä lauluja laulaen. Puheenjohtaja piti erilaisia esitelmiä uskuntoon liittyvistä asioista. Kahvitarjoilu ja arpajaiset kuuluivat myös ohjelmaan.

Veljeskunnan taholta seu-

Kiuruveden tiistaiseuran 60-vuotisesta taipaleesta

Kiuruveden pyhän Nikolaoksen kirkko on ollut vuosikymmenten ajan paikallisen tiistaiseuran hengellinen koti ja kokoontumispaikka. Kuva: Topi Ikäläinen.

ran toiminta kannustettiin alkuvaiheessa muun muassa siten, että toiminnanjohtaja *Erkki Piiroinen* ja rovasti *Aleksanteri Gaurilow* Joensuuista vierailivat Kiuruvedellä.

Kiuruveden seurakunta perustettiin 1.1.1950, mikä toi lisää puuhaa myös tiistaiseuralle.

Seuran puheenjohtajina ovat vuosikymmenien ajan toimineet kirkkoherra *Olavi Petsalo* 1949-1952, khra *Mikko Kuha* 1952-1955, *Anna Tuomela* 1955-1965, jälleen isä *Mikko Kuha* 1965-1978, kanttori *Eino Hynninen* vuoden ajan, khra *Antero Petsalo* 1979-1992 ja yhtä välivuotta lukuunottamatta *Toivo Jumpponen* vuodesta 1992.

Seuran jäsenmäärä oli korkeimmillaan vuonna 1960, jolloin maksavia jäseniä oli lähes 70. Laaja muutoliike sekä vanhemman väen siirtyminen tuonilmaisiin alkoi vuosikymmenten kuluessa vaikuttaa jäsenmäärään niin, että vuonna 2007 jäseniä oli vain 12.

Seuran avustustoiminta on suuntautunut pääasiassa kotimaan kohteisiin. Poikkeuksen tekevät talkoilla koottu villapeite, joka lähetettiin Ortodoksiselle Lähetykselle edelleen Keniaan toimi-

tettavaksi, ja rahalahjoitus Venäjän Karjalaan tarkoitettuna kirjallisuuden hankkimiseksi.

Ekumeeninen Keskus oli koko toimintansa ajan keskeinen avustuskohde.

Onpa joskus avustettu sellaisia julkaisuja kuin Seimen lapsi ja tuohustuli.

Seurakuntaammekin on muistettu. Ensimmäinen toimitiloihin hankittu astiasto oli seuran kustantama, samoin alttarievankeliumikirja. Osa kirkon mattojen hinnasta on seuran suorittama.

Vielä mukana olevista yli 50 vuotta sitten ensimmäisen kerran jäsenmaksunsa maksaneita ovat *Lyydia Aitavaara*, *Marjatta Remes* ja *Anja Jumpponen*.

Usein näin pitkäaikaiseen toimintaan sattuu toisinaan kielteisiäkin episodeja, mutta tämän seuran toiminta-aikana sellaista ei ole juuri esiintynyt.

Vaikka tulevaisuudessa on odotettavissa ongelmia toiminnan suhteen, älkäämme nyt murehtiko sitä. Iloitkaamme siitä, että toiminta on ollut niinkin pitkän ajan antoisaa ja tuloksellista.

Toivo Jumpponen
Seuran puheenjohtaja

Kiuruveden tiistaiseura täytti 60 vuotta syyskuussa 2008.

Oulun seurakunnan seniorit Rovaniemellä

Kuvassa 25.-27. elokuuta 2008 Oulun seurakunnan järjestämän seniorien virkistysleirin osallistujat napapiirillä. Lämmin kiitos Lapin seurakunnalle ja erityisesti Rovaniemen tiistaiseuralle vieraanvaraisuudesta. Kuva: Petri Aho.

Kainuu on ekumeenisten yhteyksien vaalimisessa valtakuntamme myönteisimpiä alueita.

Vuosikymmenet kansankirkkojen yhteyksien ohella myös yhteydet muihin hengellisiin liikkeisiin ja niiden johtoon ovat olleet hyvät ja rakentavat.

Ortodoksisen kristillisyyden lähes kaksituhattavuotisessa historiassa neljännesvuosisata on kuin lyhyt ajan rahtunen, mutta jo nyt saimme todistaa lahjakkaan suomussalme-laissyntyisen taidemaalarin hienoa Valoa Bysantista taide näyttelyä Ämmänsaaren seurakuntasalissa. Bysantilaisen terapeuttisen taiteen muodot ja värit ovat yhtä voimakkaan vaikuttavia ja ihmismielen tiedostamattomaan painamia yksinäisyyden, häpeän ja tarkoituksettomuuden tunteita hoitavia, kuin 1900-luvun alussa, kun ranskalaisen modernismin suuri nimi *Henry Matisse* lumoutui vanhatyylistä ikonitaiteesta.

Historiallisesti tsasounan tai kirkon keskus on aina alttaripöytä. Idän ortodoksisen kirkon historiassa - ja tällöin puhumme Lähi-idän varhaisen kupolikirkkojen arkkitehtuurista - alttaripöydän esikuvana on ollut ateriapöytä. Muistamme venäläisen ikonimaalari *Andrei Rublevin* nerokkaan Pyhän Kolminaisuus-ikonin, kolmen enkelin vierailun Abrahamin luona Mamren tammistossa. Aihe tunnetaan kirkon varhaiskaudella Filoksenia eli Vieraanvaraisuus -nimellä. Muistamme, miten Äänijärven alueen ikonografiassa aihe hämärtyi ja isännän paikan ottaakin slaavilais-karjalaisen miesihanteen hengessä perheen isäntä, pää. Kolminaisuuden muut hahmot jäivät hänen varjoonsa ja uhrivasikan teurastaminenkin kuvataan verevän realistisesti. Rublevin syvän henkistyneen maailman, harmonian, tasapainon sijalla on Suuren johtajan hahmo, jota palvelijat lähestyvät matelevan nöyrästi.

Syvimmältään ateriapöytä viittaa tietenkin Vanhan testamentin Abrahamin uhrialttarin pystyttämiseen, kun hän kuulee sisäisen äänen vaativan pojan, Iisakin, uhraamista. Uskontohistorioitsijat, kuten tunnettu romanialainen *Mircea Eliade* näkee tässä ihmisen ja eläimen syvimmän eron: eläin ei koskaan rakenna alttaria, mutta syvähenkinen ihminen tiedostaa olemassaolonsa pyhän luonteen, hänen yläpuolellaan olevan ja vaikuttavan jumalallisen todellisuuden. Siksi hän

Ikoni ja alttari

Oulun Pyhän Kolminaisuuden katedraalin alttaripöytä. Kuva: Oulun ortodoksinen seurakunta.

tuntee ihmisyyden syvimmän äänen: pyhyiden, palvonnan ja rukouksen todellisuuden. Uskontososiologit puhuvat myös siitä valtavasta murroksesta, joka tapahtui tuolloin Moorian vuorella, kun primitiivisten, verenhimoisten ja loputtomia nais- ja lapsiuhreja vaatineet julmat jumalakuvat alkavat muuttua syvemmin humaaneiksi.

Bysantilaisen liturgian syvä terapeuttisuus näkyi hyvin konkreettisesti siinä, että alttaripöytä oli syvimmältään kaikkinaisen filantropian, sairaiden myönteisen kohtaamisen ja särkyneitten ja häväistyjen arvon palauttamisen paikka. Läntisessä perinteessä alttaripöydän historialliset juuret palautunevat varhaisen kirkon marttyyrien hautasarkofagien päällä toimitettuihin palveluksiin ja marttyyrien pyhänjäännösten osasten sijoittamiseen alttaripöytänsä ilmentää uskoa siihen, miten marttyyrien usko ja rohkeus elää yhä Pyhän Hengen innoittamissa uskovissa. Ristisaattojen ja niissä kannettujen pyhänjäännösten yhteys ensimmäisen vuosituhannen sairaalakirkkojen hoitamiin ihmisiin on myös selvä. 1600-luvulla syvenee varsinkin läntisen kristikunnan reformaatioisyydessä pyhyiden ja isyyden valtava kriisi, vaikka se halutaan tulkita rappeutuneen hengellisyden kriisiksi. Pohjoisten

kirkkorakennusten kuvaseinät tuhotaan ja kalkitaan aneemisen valkeiksi. Mikään ei saa häiritä kaikkivoipaisen sanan eli puhumisen ihmettä. Vastaavanlainen ilmiö koetaan Balkanin maissa, kun terapeuttiset hienostuneet freskoihteet korvataan 1800-luvun romanttisessa hengessä maalatuilla kiiltokuvamaisilla maalauksilla

Pohjoisen itäisen ortodoksisen kristillisyyden kentässä alkoivat 1600-luvulla vaikuttaa vanhatestamentillisen ns. vanhauskoisuuden ryhmät, joille oli tunnusomaista ahdistava viimeisten aikojen odotus, loputtomat suoriterituaalit ja myyttinen uskomus, että juuri tuon ajan slaavilainen kirkollinen hurskaus oli lähinnä ensimmäisen vuosi-

tuhannen hurskauselämää. Todellisuudessa pohjoisten kirkollisten tsasounien vihominen pyhitetyllä vedellä rukoushuoneiksi muunsi syvästi näkemystä kirkkotilasta, jonka keskuksena oli alkuaan ollut näky vihitystä kirkosta. Yhä useammin palveluksia toimittivat lukijat, hengelliseen papistoon kuuluvat maallikot karjalaisväestölle vieraalla kirkkoslaavin kielellä. Isä *Aleksander Schemann* toteaaakin puhuessaan Venäjän hengellisyden 1600-luvun kriisistä, miten etniset ryhmät tarvitsevat temppeleitä, koska ne eivät syvimmältään koskaan ole sisäistäneet hengellisyden ja terapeuttisen kristillisyyden ydintä. Mitä enemmän kirkko kadotti sakraalisena tilana eukaristi-

sen, terapeuttisen luonteensa eli häpeään saatetun kasvotoman, hylätyn ja pelkoon sidotun ihmisen terapeuttisen, myönteisen, hoitavan ja ihmistä myönteisesti kunnioitavasti kohdelleen toiminnan, se muuttui syyllistäväksi, tuhon ja kadotuksen kauhua manifestoivaksi organisaatioksi. Jo vähäinen vilkaisu Äänisen Karjalan 1600- ja 1700-lukujen ikonografiaan osoittaa, miten kauhistuttavat tuomion kuvat hallitsevat kuvamaisemaa. Suuri armahtaja kohdattiin sanassa, joka sekin jäi usein käsittämättömäksi, mutta Ylösnousseen Kristuksen, nöyrän ja armahtavan Jumalan kohtaaminen muuttui yhä etäisemmäksi. Tummiin, mustuneitten ikonien upeat metalliset riisit kätkeyvät taakseen maailman, josta oli kadonnut värien ja muotojen terapeuttinen hoitavuus, lämpö, ilo ja ihmisrakkaus. Ikonit muuttuivat maagisten rasahdusten ja muitten enteiden ja toiveiden kohteiksi. Mikäli ikonin eli obrasan edessä kannetut rukoukset eivät tuottaneet toivottua sadetta, seurauksena oli messinki-ikonin henkilöhaamon, Karjalassa niin rakastetun Pyhän Miikulan(Nikolaoksen) kasvo-osan irtihakkaaminen kirveellä.

Pyhän Ristin tsasounan nimen valinta selittyy kolmella tuolloin Yhdysvalloissa opiskelleilla, joista rovasti *Jarmo Hakkarainen* on Joensuun yliopiston käytännöllisen teologian lehtorina, rovasti *Markku Aroma* Hämeenlinnan kirkkoherrana ja teologian maisteri *Raili Hakkarainen* vanhus- ja lähimmäistyön palkattomana tekijänä Kajaanissa ja Sotkamossa.

Isä Pentti Hakkarainen

Ämmänsaaren Pyhän ristin tsasounan 25-vuotisjuhlaseminaarin avaussanat 13.9.2008 Ämmänsaaren ev.lut.kirkossa

Ja'mmji laaultumuš da mu'sttlumuš

Ko oumaž jää'mm de ceerkav preeddan mie'ldd mu'sttlep meäddavua' dđjam tön peei'v go lij jää'mmäm di kuälmad,ääucäd da nelljlooggad peivvon. Tään lää'ssen pokainee'kkid pie'illee'jj da jue'kk ee'jj jää'mmem peei'v, kää'tt lij sij šöddämpei'vv ä'kkpájjsa jie'llmä da lij sij äälmla ouddmo'lidva moštpei'vv. Mu'sttlööttämsluu'žba lie panihida da vä'l šuurab parastasis mii mie'rkkäd oudde pu'httmööz. Parastasis sluu'žze nu't što jää'mmij po'hte ceerkva. Leša jös lij ruökkäm de pokainee'kkä mu'sttlemstua'll piijjäd köskka ceerkav Ceerkav mu'sttal 25.10. juo'kkka pokainee'kkä mu'sttlempeei'v koon ceä'lkked Mee'drai sue'vet

Kontak: Sää'tt, oi Kristös, Tuu kääzzkäd siölid vuäggad pöö'zzi ä'rttla, ko'st i'llä čue'ccem ij-ni pe'ccel, jie ni luöikstööz, päi lij puudkänai jie'llem.

Erkki Lumisalmi

Metropoliitta Panteleimon suoritti Vaasan seurakunnan tarkastuksen 3.-5.10.2008.

Seurakunnan jäsenistöä asuu 52 kunnan alueella ja erityisesti rannikkoseudulla ruotsin kieli toimii myös seurakunnan käyttökielenä. Seurakunnan pääkirkko on Pyhän Nikolaoksen kirkko Vaasassa ja jumalanpalveluksia toimitetaan sen lisäksi Lapuan, Kokkolan ja Pietarsaaren tsasounissa sekä mahdollisuuksien mukaan pienempien paikkakuntien erilaisissa kokoontumistiloissa. Seurakunnassa on yksi vakituinen papin ja kanttorin toimi sekä yksi pappi avustaa seurakuntaa oman siviilityönsä ohessa.

Metropoliitan tarkastusseurueeseen kuului kirkkoneuvos Risto Ikäheimo kirkon keskushallinnosta, pappisasiantuntijana toimi kirkkoherra Antero Petsalo ja hiippakuntasihteeri Jukka Mäntymäki tarkastuksen sihteerinä. Seurakunnan puolelta mukana liikkuvat kirkkoherra Matti Wallgren ja kanttori Paula Löfgren.

Tarkastusseurue tutustui Kokkolan ja Pietarsaaren tsasounaan sekä Vaasan kirkkoon. Seurakuntalaisten kuulemista tapahtui mainittujen pyhäkköjen lisäksi Seinäjoella ja luottamushenkilöiden tapaamisessa. Varsinaisen tarkastuksen ohella seurue nautti Kokkolan kaupungin ja Kokkolan suomalaisen ev.lut. seurakunnan sekä Seinäjoen ja Vaasan kaupungin ja Seinäjoen ev.lut. seurakunnan vieraanvaraisuudesta.

Päällimmäisenä huolena seurakunta ilmaisi papin ja kanttorin työn kuormittavuuden. Kirkon johdon suuntaan esitettiin useita pyyntöjä

Vaasan seurakuntatarkastus

Rovasti Antero Petsalo (vas.), kanttori Paula Löfgren, metropoliitta Panteleimon, kirkkoneuvos Risto Ikäheimo ja kirkkoherra Matti Wallgren. Kuva: Jukka Mäntymäki.

saada kirkolliset rakenteet järjestymään siten, että työntekijöiden sijaisuuskysymykset ja työn jakaminen saadaan asianmukaisesti toimimaan. Erään seurakuntalaisen lausahdus kiteyttää ongelman ytimekkäästi: ”Haluan vakavasti kysellä tätä – onko rakenteissa jotain vikana kun niin moni kanttori ja pappi on näissä asioissa uupunut?” Tähän ongelmaan yhdeksi keskeiseksi ratkaisuksi isä Antero muistutti, että työntekijöiden loma- ja vapaapäivä-oikeuksista kiinni pitämisen. Hengellisen työntekijätkin tarvitsevat lepotaukoja. Seurakunnan luottamushenkilöt ilmaisivat myös ilonsa monitaitoisista työntekijöistään. ”Rakastamme seurakunnassa pappiamme ja kanttoriamme”, oli seurakunnan viesti. He totesivat myös, että Vaasan työntekijöistä saadaan myös seurakunnan ulkopuo-

lta myönteistä palautetta. Tarkastuksen aikana, positiivisen palautteen ohella ilmaistiin myös matkapapin saamisen tarpeellisuutta Vaasan seurakuntaan. Tämä voisi jakaa papiston taakkaa laajalla seurakunnan alueella. Myös vakituisen seurakuntakanslianhoitajan palkkaaminen voisi osaltaan vapauttaa työntekijät varsinaiselle toimialalleen. Seurakunnassa pohdittiin myös Vaasan seurakuntatalon kunto-ongelmia ja nostettiin esille Seinäjoen alueen toiminnan kehittäminen toimitila hankinnoilla. Myös koko seurakunnan alueen seurakuntaystävöiminta, sekä diakonia-, opiskelija- ja nuorisotyön kehittäminen halutaan nostaa seurakunnan huomion kohteeksi.

Metropoliitta rohkaisi seurakuntaa ja lupasi, että kirkko pyrkii antamaan sille kaiken sen avun mitkä sen realistiset

mahdollisuudet ovat. Hän totesi seurakunnan olevan yksi Suomen ortodoksisen kirkon haasteellisimmista alueista ja juuri sen vuoksi toimintamahdollisuuksia koetetaan ponnekkaasti parantaa.

Piispa totesi: ”Vaasan kohdalla seurakunnan hoidon tekee hankalaksi se, että seurakunnan keskus on sen länsilaidassa. Vaasasta on lyhyt matka Tukholmaan, mutta kirkkomme keskuksiin, kuten Kuopioon, Joensuuhun ja luostareihin, matka on väsyttävän pitkä. Myös hiippakunnan keskus eli Oulu on Vaasasta kaukana. Naapuriseurakunnatkin ovat kaukana ja niin myös niiden tarjoama mahdollinen pappisapu.” Tarkastus päättyi juhlaturgiaan, seurakunnan kokoukseen ja yhteiseen ateriaan Vaasassa.

Jukka Mäntymäki

Oulun seurakunnan Lapset ja nuoret syksyllä 2008

Äiti-lapsikerho

Huom. uusi kerhopäivä marraskuun alusta alkaen! Seurakunnan äiti-lapsikerho kokoontuu joka torstai klo 9-10.30 seurakuntasalissa (kerhoa ei ole 20.11 ja 27.11), Torikatu 74. Kerho on tarkoitettu 0-3-vuotiaille vauvoille ja lapsille sekä heidän vanhemmilleen. Kerhossa jutellaan mukavia, lauleskellaan ja leikitään.

Kerhon alussa on pieni hartaushetki, jonka jälkeen on tarjolla kahvia/teetä sekä leipää ja keksiä. Omia eväitä voi ottaa mukaan. Tervetuloa!

Muhoksen Perhekerho

Perhekerho kokoontuu kerran kuussa lauantaisin klo 13-14 (25.10 ja 22.11) Muhoksella, ev. lut. seurakuntatalon kerhotoiloissa (Kirkkotie 32). Kerho on tarkoitettu 4-12-vuotiaille ja heidän vanhemmilleen. Kerhossa tutustutaan ortodoksisuuteen, askarrellaan ja leikitään yhdessä.

Lastenkerho

Seurakunnan lastenkerho kokoontuu, joka toinen lauantai klo 12.00-13.00 (1.11, 29.11 ja 13.12) seurakuntasalilla (Torikatu 74, Oulu). Lastenkerho on tarkoitettu ala-asteikäisille. Kerhossa tutustutaan ortodoksisuuteen, askarrellaan ja leikitään.

Nuortenkerho

Seurakunnan nuortenkerho kokoontuu sunnuntaisin klo 15.00-17.30 Oulun seurakuntasalissa, Torikatu 74 (kerhoa ei ole 16.11 ja 23.11). Kerhossa keskustellaan, pelaillaan ja tehdään mukavia asioita yhdessä.

Jouluaskartelua Oulun seurakuntasalissa 13.12.2008

Tule askartelemaan joulukortteja koko perheen voimin seurakuntasalille (Torikatu 74) 13.12.2008 klo 11-13. Materiaaleista perimme maksua joko 5€/perhe tai 2€/hlö.

Lisätietoja kerhoista saa seurakunnan nuoriso- ja diakoniatyöntekijältä Petri Aholta (gsm 045 1147 447 tai petri.aho@ort.fi)

Vihannin tsasounan juhlan yhteydessä Elli Tiittasen ikoninäyttely

Vihannin tsasounan 20-vuotisjuhlaa vietettiin syys-lokakuun vaihteessa pokrovan praasniekan yhteydessä. Juhlan aattona Vihannin kirjastossa avattiin Elli Tiittasen ikoninäyttely. Esillä olleessa kokoelmassa ensisijainen huomio kiinnittyi hänen maalaamaansa Enkelien suuri saatto -ikonisarjaan. Tämä sijoitetaan myöhemmin Inarin Nellimin kirkon kattokupoliin. Illan juhlassa oli runsaasti väkeä ja siinä esiintyi Laaksojen Kamarikuoro Vox Ardens, Tapani Tirilän johdolla. Tsasounan vaiheista puhui tsasounan isännöitsijä Heikki Hilakivi. Kuvassa Elli ja Veikko Tiittanen sekä Oulun kirkkoherra Raimo Kiskinen. Kuva: Jukka Mäntymäki.

AAMUN KOITTO

Ortodoksinen aikakauslehti

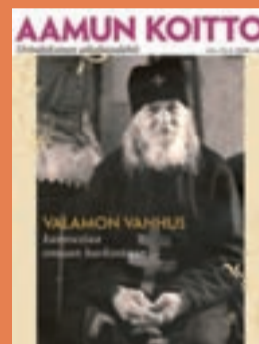

*Näkökulmia ortodoksiseen elämään,
uskoon ja kulttuuriin*

Tilaa nyt joka toinen viikko ilmestyvä värikäs
ortodoksinen aikakauslehti

Kestotilaus 12 kk 47 €
Tutustumistarjous 3 kk 17 €

Tilaukset www.aamunkoitto.fi tai puh. (013) 316 856

«Блаженны милостивые, ибо они помилованы будут»

Всякий равнодушный к себе человек ищет оправдания своей жизни, всему, что он делает. Также всякий внимательный, наблюдающий за собой человек не может не видеть, что жизнь его далека от совершенства, от той высоты, которую перед ним ставит не только Бог, но и он сам, его окружение, общество, его народ, история, культура и т.п. Если мы спросим свою совесть, она непременно скажет нам, что мы пребываем в состоянии неоплаченного долга практически по всем статьям, по всем пунктам наших отношений с Богом, людьми и с самими собой. Современный мир предлагает много возможностей не замечать этого бедственного положения, дает как бы своего рода кредиты, которые можно взять, занять, потом перезанять и т.д. до бесконечности. Не удастся, например, семейная жизнь – можно «попытать счастье» в новой семье. Не строятся отношения с людьми – заставь себя думать, что это не твои проблемы, будь

в мире с собой и поменьше обращай внимания на окружающих. А главное – будь всегда уверен, что всего добьешься сам, без посторонней помощи, что тебе вообще никто не нужен. И, к сожалению, мало кто замечает, что такие решения скорее ведут к духовному банкротству, к обнищанию души человека, ее измельчению. Проблема долга, который в принципе не может быть возвращен, стоит в центре Евангелия Христова. Не случайно же в самой молитве Господней, в источнике нашего молитвенного опыта говорится о прощении нам наших долгов и – нами – наших должников. Большая часть евангельских притчей открывают Царство Небесное как торжество дарованной человеку и принятой им совершенной милости Божьей. Так, в Мф 18:23-35 Господь рассказывает притчу о человеке, который был одновременно и должником, и кредитором. И будучи приведенным к царю для расчета, человек этот не помышляет

просить о прощении долга, но лишь умоляет подождать, когда он будет в состоянии расплатиться полностью. Но царь «умилосердившись... отпустил его и долг простил ему». Милость Божья превосходит наши ожидания. Господь не дает нам отсрочку выплаты долга, не ждет, пока, как мы сами рассуждаем, встанем на ноги, подготовимся, окрепнем и тогда уж все Ему вернем, все исправим, все разрушенное и разоренное в нашей жизни восстановим. Бог действует не как справедливый судья или гуманный, но чтущий порядок и закон фининспектор, но как великодушный любящий отец. Он отпускает Своего должника, освобождает его от бремени долга, потому что ищет человека, который способен на отношения благодарности и верной любви, а не такого, который строит свои отношения со всеми, даже с Богом, по принципу «за все заплачено». «Вы куплены дорогою ценой», – говорит ап. Павел, имея в виду, что Христос заплатил за

нашу жизнь Своею, что цена этого выкупа – Его крест. Нет в мире такого богатства, которое могло бы сравниться с этой жертвой. Поэтому Господь и не ждет ничего взамен, кроме одного – ответа на милость взаимностью. У вышеприведенной притчи есть продолжение. Человек этот, получив прощение долга от царя и свободу, поступил немилосердно в отношении своего собственного должника и из-за этого лишился данной ему милости. Чтобы суметь принять милость от Бога и ее сохранить, нужно соответствовать ей. «Блаженны милостивые, ибо они помилованы будут» (Мф 5:7). Счастливы те, кто получил святой дар всепрощающей любви Божьей и кто служит этим даром, давая прощение всем нуждающимся в нем.

*Священник Виктор
Максимовский*

Приход г. Вааза 22-23
ноября проводит

ДУХОВНЫЕ РУССКИЕ ДНИ

для всех, кого интересуют вопросы веры и церкви, жизни человека в современном мире. Программа Дней: 22.11, сб 15.00 открытая встреча, посвященная христианской вере и жизни православной церкви в Финляндии. 18.00 всенощное бдение 23.11, вс 10.00 литургия После литургии приглашаем всех на праздничную трапезу и на продолжение открытой встречи. Приглашаем вас на наш праздник! По всем вопросам можете обращаться в канцелярию прихода: т. (06) 317 26 20, e-mail: vaasa@ort.fi и к свящ. Виктору Максимовскому: т. 050 461 73 81, e-mail: viktor.maksimovskiy@ort.fi

Tapatumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2008

OULUN SEURAKUNTA

Oulun ortodoksinen seurakunta, Torikatu 74, 90120 Oulu, p. (08)311 5741, fax (08)375986, sähköposti: oulu@ort.fi. Kirkkoherra Raimo Kiiskinen, p. (08)375 986, 0400 890 622. II pappi Kuisma Suopela, p. (016)437 492, 0400 393 091. Kanttorin tehtävien hoitaja Marko Patronen, p. 050 329 5355, II kanttori Helena Matsi, p. 040 6479, nuoriso- ja diakonia-työntekijä Petri Aho, p. 045 114 7447

Oulu

Pyhän Kolminaisuuden katedraali

Torikatu 74

Isännöitsijä Kari Vasko
p. 040 776 6599

Pe 31.10.klo 18 Vigilia, Karjalan valistajat
La 1.11. klo 18 Vigilia
Su 2.11. klo 10 Liturgia
Ke 5.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 8.11. klo 18 Vigilia
Su 9.11. klo 10 Liturgia
Ke 12.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 15.11. klo 18 Vigilia
Su 16.11. klo 10 Liturgia
Ke 19.11. klo 18 Akatistos
La 22.11. klo 18 Vigilia
Su 23.11. klo 10 Liturgia
Ke 26.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 29.11. klo 18 Vigilia
Su 30.11. klo 10 Liturgia
Ke 3.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 5.12. klo 18 Vigilia
La 6.12. klo 10 Liturgia ja rukouspalvelus, pyhä Nikolaos, itsenäisyyspäivä
La 6.12. klo 18 Vigilia
Su 7.12. klo 10 Liturgia
Ke 10.12. klo 18 Kolmikannoni
La 13.12. klo 18 Vigilia
Su 14.12. klo 10 Liturgia
Ke 17.12. klo 18 Ehtoopalvelus
La 20.12. klo 18 Vigilia
Su 21.12. klo 10 Liturgia
Ke 24.12. klo 9 Kuninkaalliset hetket
Ke 24.12. klo 15 Suuri ehtoopalvelus
Ke 24.12. klo 23 Aamupalvelus ja liturgia, Kristuksen syntymä

Muhos

Kristuksen kirkastumisen rukoushuone

Kärpantie 1

Isännöitsijä Seija Pirttikoski
p. 040 758 5463

La 22.11.klo 10 Liturgia
La 20.12. klo 10 Liturgia

Vihanti

Jumalanäidin suojeleksen rukoushuone

Vanha Ouluntie 26

Isännöitsijä Heikki Hilakivi
p. 050 603 94

La 1.11. klo 10 Liturgia
La 29.11. klo 10 Liturgia
Pe 26.12. klo 10 liturgia, II joulupäivä

Raahe

Jumalanäidin temppeleinkäymisen rukoushuone

Brahenkatu 2

Isännöitsijä Lea Kuusirati
p. (08)223 8316

To 20.11. klo 18 Suuri ehtoopalvelus
Pe 21.11.klo 9.30 Vedenpyhitys ja liturgia, N.Marian temppeleinkäyminen, praasniekka, metropoliitta Panteleimon

Kemi

Johannes Kastajan kirkko

Lehtokatu 31

Isännöitsijä Martti Takalo
p. 040 548 6052

La 1.11. klo 10 Liturgia, Karjalan valistajat
Ke 5.11. klo 18 Akatistos
To 20.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalansynnyttäjän temppeleintuominen
La 22.11. klo 18 Ehtoopalvelus.
Su 23.11. klo 10 Liturgia
Ke 3.12. klo 18 Rukouspalvelus
Pe 5.12. klo 18 Ehtoopalvelus
La 6.12. klo 10 Liturgia
Ke 17.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja joulun valmistusjuhla
To 25.12. klo 8 Liturgia, Kristuksen syntymäjuhla

Tornio

Apostolien Pietarin ja Paavalin kirkko

Lukiokatu 1

Isännöitsijä Antero Hyytiäinen
p. (016)443 044

Su 2.11. klo 10 Liturgia
Ke 12.11. klo 18 Akatistos
Su 7.12. klo 10 Liturgia
Ke 10.12. klo 18 Rukouspalvelus
Ke 24.12. klo 16 Jouluaaton ehtoopalvelus
La 27.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 28.12. klo 10 Liturgia

Haukiputaan Martinniemi

Pietarin ja Paavalin sekä Arseni Konevitrsalaisen rukoushuone

Martinniementie 206

Isännöitsijä Timo Arhippainen
p. 040 413 3054

La 8.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 9.11. klo 10 Liturgia
La 29.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 30.11. klo 10 Liturgia ja tiistaiseuran 60-vuotisjuhla
La 13.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 14.12. klo 10 Liturgia
Pe 25.12. klo 10 Liturgia

Tervolan Varejoki

Pyhittäjä Trifon Petsamolaisen rukoushuone

Tsasounantie 34

Isännöitsijä Anja Suopela
p. (016)437 492

La 15.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 16.11. klo 10 Liturgia
Su 14.12. klo 18 Vigilia
Ma 15.12. klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia, temppelelin juhla
Ke 24.12. klo 13 Jouluaaton ehtoopalvelus
To 1.1. klo 10 Liturgia

Ii

Ev.lut. seurakuntatalon kappeli

Su 21.12. klo 10 Liturgia

Kuusamo

Ev.lut. seurakuntatalo

Su 2.11. klo 10 Liturgia
Su 14.12. klo 10 Liturgia

Taivalkoski

Ev.lut. seurakuntatalo

Su 23.11. klo 10 Liturgia

Kristukseen kastetut

Daniela Johanna Haapakan-gas, Oulu

Tommi Eero Christian Lassalles, Oulu
Maria Mohammadi, Muhos

Herra vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Jari Jukka Laru ja Hanna Mari Honkamäkilä, Kiiminki
Sami Juhani Repo ja Minna Helena Rautiainen, Oulu
Veikko Eino Tapio Saastamoinen ja Valentina Antipova, Kemi
Timo Olavi Saine ja Eija Liisa Peltola, Oulu
Pekka Jaakko Tulppo ja Tiina Anneli Koski, Oulu

Ikuinen muisto

Esko Olavi Kähkönen 63 v. Oulu
Martti Marjanen 56 v. Muhos
Erkki Ensio Meripaasi 67 v. Oulu
Ester Vasiljeff 77 v. Oulu

Tervetuloa seurakuntaan

Saija Maria Anias, Alavieska
Valentina Antipova, Kemi
Leevi Karhapää, Kemi
Sini Anniina Konttinen, Oulu
Anja Kumpulainen, Kemi
Merja Elina Kähkönen, Oulu
Niko Jan Lintula, Oulu
Elina Maarit Moilanen, Oulu
Mervi Mirella Nenonen, Simo
Veera Marika Tuulia Peltonen, Tornio
Misca Tapani ja Osku Toivo Tapani Pirinen, Haukipudas
Milana Eveliina Madina ja Snezhana Pluzhnikova, Utajärvi
Ville Matias Ranta, Oulu
Katri Helena Setälä, Oulu
Anniina Serafiina ja Katariina Taimen, Oulu
Elena Tulyakova, Oulu
Vesela Dimitrova Vasileva, Oulu
Anu Maria Vasko-Taimen, Oulu
Tuula Marjaana Vuollet, Siikajoki

Kemin lastenkerho

Ke 5.11. klo 16.30
Ke 3.12. klo 16.30
Ke 17.12. klo 18 Joulujuhla

Tornion lastenkerho

Ma 10.11. klo 16.30
Ma 1.12. klo 16.30

Kemi-Tornion miestenpiiri

Ma 27.10. klo 18 Kemin ort. kirkko
Ma 24.11. klo 18 Tornion ev.lut srk-sali

Isä Kuisma on kertausharjoituksissa 24.11.- 28.11.

Kirkko televisiossa

La 26.12. klo 10 Toisen joulupäivän liturgia, toimittaa piispa Arseni, Pyhän Nikolaoksen kirkko, Joensuu. YLE TV1

Ortodoksiset jumalanpalvelukset Yle radio 1

Su 2.11. klo 11 Liturgia, Pyhän Kolminaisuuden kirkko, Lahti

Su 16.11. klo 11 Liturgia, Kristuksen kirkastumisen kirkko, Kajaani

Su 30.11. klo 11 Liturgia, Uspenskin katedraali, Helsinki

La 6.12. klo 11 Liturgia, pyhän Nikolaoksen katedraali, Kuopio

Su 14.12. klo 11 Liturgia, Jumalanäidin Tihvinän ikonin kirkko, Viinijärvi

Ke 24.12. klo 18-18.40 Jouluaaton rukoushetki, Pyhän Kolminaisuuden katedraali, Oulu

To 25.12. klo 8 Joulupäivän liturgia, pyhittäjä Herman Alaskalaisen kirkko, Tapiola

Ortodoksiset hartaudet Yle radio 1

Aamuhartaus
Klo 6.15 ja 7.50

La 15.11. Metropoliitta Panteleimon, Oulu

La 13.12. Kirkkoherra Markku Toivanen, Tampere

Iltahartaus
Klo 18.50

Ti 18.11. Munkki diakoni Serafim, Espoo

Ti 16.12. Arkkipiispa Leo, Kuopio

Tapahtumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2008

KAJAANIN SEURAKUNTA

Kirkkoherranvirasto avoinna ti, to ja pe 09-12 ja 13-15 puh. 633030
Virakatodistusten tilaukset puh. (08)3115741 tai sähköpostilla oulu@ort.fi
Ajantasaisia uutisia, tapahtumia ja ilmoituksia voi seurata seurakunnan kotisivuilla osoitteessa www.ort.fi/kajaani

Kajaani

Kristuksen kirkastumisen kirkko

Kirkkokatu 17

Isännöitsijä Reijo Marjomaa p. (08) 633 0312

Su 2.11. klo 10 Liturgia
La 15.11. klo 18 Vigilia
Su 16.11. klo 10 Liturgia (radiointi)
To 20.11. klo 18 Jumalansynnyttäjän temppeleinkäymisen juhlavigilia
Pe 21.11. klo 10 Liturgia
La 29.11. klo 18 Vigilia
Su 30.11. klo 10 Liturgia
Pe 5.12. klo 18 Vigilia
La 6.12. klo 10 Itsenäisyyspäivän liturgia
La 13.12. klo 18 Vigilia
Su 14.12. klo 10 Liturgia
To 18.12. klo 18 Kajaanin Rotary-klubien jouluhartaus
Ke 24.12. klo 12 Kristuksen syntymäjuhlan suuri ehtoopalvelus
To 25.12. klo 7 Aamupalvelus ja liturgia
Ke 31.12. klo 24 Liturgia

Sotkamo

Jumalansynnyttäjän suojeleksen kirkko Rauhantie 13

Isännöitsijä Vappu Korhonen p. (08) 666 1811

La 8.11. klo 18 Vigilia
Su 9.11. klo 10 Liturgia
La 29.11. klo 18 Vigilia
Su 30.11. klo 10 Liturgia
La 6.12. klo 18 Vigilia
Su 7.12. klo 10 Liturgia
La 20.12. klo 18 Vigilia
Su 21.12. klo 10 Liturgia

Kuhmo

Karjalan valistajien kirkko

Koulukatu 47

Isännöitsijä Martti Palviainen p. 040 726 6352

La 25.10. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 26.10. klo 10 Kastelitururgia
Pe 31.10. klo 18 Ehtoopalvelus ja litania
La 1.11. klo 9.30 Liturgia, vedenpyhitys ja ristisaatto
La 29.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 30.11. klo 10 Liturgia
La 20.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 21.12. klo 10 Liturgia

Paltamo

Jumalanäidin kuolonuneen nukkumisen rukoushuone Talonpojantie 3

Isännöitsijä Liisa Mähönen p. (08)871452

La 22.11. klo 18 Vigilia
Su 23.11. klo 10 Liturgia

Ämmänsaari

Pyhän ristin rukoushuone Keskuskatu 1

Isännöitsijä Ritva Ivanoff p. (08) 713 221

La 8.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 9.11. klo 10 Liturgia
To 20.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 21.11. klo 9 Jumalanäidin temppeleintuomisen juhlan liturgia
La 22.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 7.12. klo 10 Liturgia
La 13.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 24.12. klo 23.30 Aamupalvelus ja Vapahtajan syntymäjuhlan liturgia

Kuivajärvi

Pyhän Nikolaoksen rukoushuone Kuivajärventie 196

Isännöitsijä Jyrki Huovinen p. 0400 287 711

La 15.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 16.11. klo 10 Liturgia
Pe 5.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 6.11. klo 10 Liturgia ja vedenpyhitys

Kristukseen kastetut

Kristian Matias Lomp, Vaala
Lilja Iris Levy, Kajaani
Toivo Henrik Palo, Kajaani
Elia Teo Taavetti Niskanen, Kajaani

Herra, vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Mika Petteri Särkkä ja Päivi Marja Johanna Hattunen, Kajaani

Saku Petteri Ivanoff ja Kaisu-Riitta Komulainen, Kajaani

Ikuinen muisto

Pekka Olavi Kiirikki, 47 v.
Paula Pirkko Larkkonen, 69 v.
Rauha Meriläinen, 87 v.
Yrjö Torvinen, 71 v.
Pentti Vornanen, 75 v.
Liisa Mustonen, 94 v.

Tervetuloa seurakuntaan

Anni Polvinen, Kuhmo
Kaisu-Riitta Komulainen, Kajaani

Lastenkerhot

Kajaanin ja Sotkamon lasten- ja nuorten kerhojen kokoontumisista ilmoitetaan paikallislehdissä ja seurakunnan ilmoitustauluilla. Ohjaajat Tarja Hukkanen p. 0500 773 094 ja Andra Aldea-Paranen p. 050 514 7097

Kassia naistenpiiri ja tiistaiseurat

Kokoontumisista ilmoitetaan paikallislehdissä

Muut tilaisuudet

Pe 14.11. klo 13 Sokos Hotel-li Vuokatissa: ”Media ja ihmisen arvovalinnat ajassamme”, isä Pentti Hakkarainen
Ke 19.11. klo 13 Kuusammäen Palvelukeskuksen ekumeeninen jumalanpalvelus Linnantauksen kirkossa
Pe 5.12. klo 12 Kuhmon kaupungintalon ekumeeninen siunaaminen

Matkapappi Kauko Ivanoff vuosilomalla 26.12.–4.1.2009

KIURUVEDEN SEURAKUNTA

Kiuruveden ortodoksinen seurakunta, Niemistenkatu 6, 74700 Kiuruvesi p./fax (017) 752 278, e-mail: kiuruvesi@ort.fi
Virasto avoinna ke klo 11 - 13.
Kirkkoherra Antero Petsalo, Luhtapolku 3, 74700 Kiuruvesi
Gsm 050 527 1026, e-mail: antero.petsalo@ort.fi

Kiuruvesi

Pyhän Nikolaoksen kirkko

Niemistenkatu 6

Isännöitsijä Sinikka Salolahti p. 040 708 0797

La 8.11. klo 18 Vigilia
Su 9.11. klo 10 Liturgia
To 20.11. klo 18 Vigilia
Pe 21.11. klo 9 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitseen Marian temppeleinkäyminen
La 29.11. klo 18 Vigilia
Su 30.11. klo 10 Liturgia
Pe 5.12. klo 18 Juhlavigilia, toim. metropoliitta Panteleimon, Nikolaosjuhla
La 6.12. klo 9.30 Vedenpyhitys, liturgia ja litania
La 13.12. klo 18 Vigilia
Su 14.12. klo 10 Liturgia
La 20.12. klo 18 Vigilia
Ke 24.12. klo 15 Suuri ehtoopalvelus
Ke 24.12. klo 23.00 Aamupalvelus ja liturgia, jouluyö

Karvoskylä

Pyhän Kristuksen kirkastumisen kirkko Jokikyläntie 7

Isännöitsijä Jarmo Pylkkönen p. 040 5706 936

La 25.10. klo 10 Liturgia, vainajien muistelupäivä
La 15.11. klo 18 Vigilia, palveluksessa laulaa Ortodoksinen Kamarikuoro johtajanaan dir.cant. Juhani Matsi
Su 7.12. klo 10 Liturgia
Su 28.12. klo 10 Liturgia

Muut tilaisuudet

Ti 4.11. klo 18 Kalajokilaakson tiistaiseura Karvoskylän kirkossa
La 29.11. klo 15 Samovaari-kerho Karvoskylän kirkossa

Ylivieska

Suvannon kappeli

Su 16.11. klo 10 Liturgia, palveluksessa laulaa Ortodoksinen Kamarikuoro johtajanaan dir.cant. Juhani Matsi. Samana päivänä kuorolla on konsertti klo 16 Oulaisten kirkossa.

Pyhäsalmi

Profeetta Elian rukoushuone Vesitornintie 15

Isännöitsijä Marja-Leena Maksimainen p. 040 708 8751

La 22.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 26.12. klo 10 Liturgia

Muut tilaisuudet

Ke 26.11. klo 13 Pyhäjärven tiistaiseura

Kytökylä

Jumaläidin syntymän rukoushuone

Kytökyläntie 724

Isännöitsijä Pekka Hytönen p. 044 4252 889

Su 23.11. klo 10 Liturgia
Su 21.12. klo 10 Liturgia

Kristukseen kastetut

Pavel Savin, Nivala

Herra, vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Pirjo Tuulikki Miinin, Kiuruvesi ort ja Jorma Ensio Herranen, Kiuruvesi evl
Svetlana Sukhanova, Kiuruvesi ort ja Hannu Olavi Siika-aho, Haapajärvi evl
Minna Maarit Kudjoi, Kiuruvesi ort ja Juha Pekka Kuisma, Haapajärvi evl

Ikuinen muisto

Aino Kolari, 83 v, Kiuruvesi
Esko Repo, 82 v, Nivala

Tervetuloa seurakuntaan

Ksenia Bozhenko ja Pavel Savin, Nivala
Helvi Laurila, Nivala
Svetlana Siika-aho, Haapajärvi

Tuohuskerho

Lapsille ja nuorille, kokoontuu Kiuruvedellä kirkon seurakuntasalissa joka toinen torstai klo 17.30. Tuohuskerho ohjaa Outi Petsalo.

Ikonipiiri

Kansalaisopiston ikonipiiri kokoontuu joka toinen torstai klo 17 ikonimaalaushuoneessa kirkon yläkerrassa.

Isä Anteron sielunhoitotunnit kirkossa keskiviikkoisin klo 11 - 13.

Kirkkoherra Antero Petsalo on lomalla 14. - 19.10.2008.

Virakatodistukset tulee tilata Oulun ortodoksisesta seurakunnasta ma - pe klo 9-12 p. (08) 311 5741, e-mail: oulu@ort.fi

Seurakunnan kotisivut löytyvät osoitteesta www.ort.fi/fi/kirkko_palvelee/srk/ki

Tapahumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2008

VAASAN SEURAKUNTA

Kirkkoherran virasto on avoinna keskiviikkoisin klo 13 - 16 (suurina juhlapyhinä suljettu).

Osoite on Koulukatu 45, 65100 Vaasa. Puh(06) 317 2620, faksi (06) 312 4063. Sähköpostiosoite on vaasa@ort.fi Virkatodistukset saa Oulun ortodoksisesta seurakunnasta, puh. (08) 311 5741 tai oulu@ort.fi Kirkkoherra Matti Wallgrén, puh. 050-3520 735 sähköpostiosoite on matti.wallgren@ort.fi ja kanttori Paula Löfgren sähköpostiosoite paula.lofgren@ort.fi, puh 040 5676614

Vaasa

Pyhän Nikolaoksen kirkko

Kasar mintori

Isännöitsijä Timo Huhtamäki
p. 044 4154773

Pe 31.10 klo 18 Vigilia, Karjalan pyhittäjät ja valistajat
La 1.11. klo 10 Liturgia, Karjalan pyhittäjät ja valistajat
La 8.11. klo 18 Vigilia
Su 9.11. klo 10 Liturgia
Pe 21.11 klo 9 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitseen Marian temppeliinkäyminen
La 22.11. klo 9 Liturgy in English
La 22.11 klo 18 Vigilia, kirkkoslaavin ja suomen kielellä
Su 23.11 klo 10 Liturgia, kirkkoslaavin ja suomen kielellä
Pe 5.12 klo 18 Vigilia, pyhän Nikolaoksen praasniekka
La 6.12 klo 10 Liturgia, risti-saatto, vedenpyhitys
Su 14.12 klo 10 Liturgia
To 25.12 klo 8 Liturgia, Kristuksen syntymä

Kokkola

Seuraavan numeron

PÄIVITETYT TIEDOT

toimitussihteerille viimeistään

tiistaina 28.11.2008
marko.patronen@ort.fi

Pyhien Simeonin ja Hannan rukoushuone

Katariinankatu 3

Isännöitsijä Nadeshda Kurki
p. 0400 998 883

Su 16.11. klo 10 Liturgia
Ke 24.12. klo 10 Liturgia

Pietarsaari

Pyhän profeetta Elian ja pyhän Annan rukoushuone

Narsinkatu 2

Isännöitsijä Leif Sandvik
p. (06) 724 8634

Su 30.11. klo 10 Liturgia
Su 7.12. klo 10 Hetkipalvelus
Su 21.12. klo 10 Liturgia

Lapua

Pyhittäjä Serafim Sarovilaisen rukoushuone

Koulukatu 7

Isännöitsijä Hannu Korkeamäki
p. (06) 437 6936

Su 9.11. klo 10 Liturgia
Pe 26.12. klo 10 Liturgia

Karstula (Jyväskylän seurakunnan alueella)

Jumalansynnyttäjän syntymän tsasouna

Tsasouanmäki, Karttula

Isännöitsijä Heli Koskinen
p. 0400 395088

Su 2.11. klo 10 Liturgia

Kristukseen kastetut

Suomela Jutta Vilhelmiina, Kuortane

Herra, vihi heidät kunnialla ja arvonannolla

Lillrank Bengt-Johan ja Ivanovskaya Olga, Pedersöre
Nokelainen Katja Kaarina ja Suomela Juusi Kari, Kuortane
Solanakis Kiriaki Sofia ja Seppälä Toni, Vähäkyrö
Suomalainen Riikka ja Paakunainen Kari Juuso, Vaasa

Ikuinen muisto

Isohanni Maria, 94 v. Kokkola
Harakka Soja, 84 v. Vaasa
Martiskainen Kimmo, 51 v. Ilmajoki

Vuosilomat

Kirkkoherra Matti Wallgren on vuosilomalla 8.-15.12 2008. Sijaisena toimii tänä aikana pastori Juhani Itkonen puh: 040- 501 8006
Kanttori Paula Löfgren on vuosilomalla 17.-23.12. 2008

LAPIN SEURAKUNTA

Kirkkoherran toimi avoinna. Kirkkoherran sijainen 1.9. alkaen matkapappi Kauko Makkonen 0400 178 744 tai 0206 100 294, 0400 294 849. Rovaniemellä jumalanpalvelukset toimittaa isä Mikko Sidoroff 040 414 8452. Kanslia avoinna ti 11-13. Virkatodistukset sähköpostitse lappi@ort.fi kanslian ollessa suljettuna

Rovaniemi

Pyhän apostoli Andreuksen kirkko

Unasvaarantie 16

Isännöitsijä isä Mikko Sidoroff
p. 040 414 8452

Pe 31.10 klo 18 Vigilia
La 1.11. klo 10 Liturgia, Karjalan valistajien ja pyhittäjien yhteinen juhla

La 1.11. klo 18 Vigilia, koe-palvelus (pastori Viatcheslav Skopets)
Su 2.11. klo 10 Liturgia, koe-palvelus (pastori Viatcheslav Skopets)
La 8.11. klo 10 Liturgia, (kirkkoherran vaali klo 11.30-12.30)

Su 9.11. klo 10 Liturgia
La 15.11. klo 10 Liturgia
La 15.11. klo 18 Vigilia
Su 16.11. klo 10 Liturgia
To 20.11. klo 19 Suuri ehtoopalvelus, aamupalvelus ja liturgia (Jumalansynnyttäjän Neitseen Marian temppeliin käynnin juhlapalvelukset)
Huomio kellonaika!

La 22.11. klo 18 Vigilia
Su 23.11. klo 10 Liturgia
La 29.11. klo 18 Vigilia, praasniekka (metropoliitta Panteleimon)
Su 30.11. klo 10 Vedenpyhitys ja Liturgia, praasniekka (metropoliitta Panteleimon)
Pe 5.12. klo 18 Vigilia
La 6.12. klo 10 Liturgia
Su 7.12. klo 10 Liturgia
La 13.12. klo 18 Vigilia
Su 14.12. klo 10 Liturgia, seurakunnan puurojuhla
La 20.12. klo 18 Vigilia
Su 21.12. klo 10 Liturgia
Ke 24.12. klo 14 Suuri ehtoopalvelus, Herramme Jeesuksen Kristuksen syntymä
Ke 24.12. klo 23 Aamupalvelus ja Liturgia, Herramme

Jeesuksen Kristuksen syntymä
Pe 26.12. klo 10 Liturgia, toinen joulupäivä
La 27.12. klo 18 Vigilia
Su 28.12. klo 10 Liturgia
Ke 31.12. klo 18 Suuri ehtoopalvelus ja uuden vuoden rukoushetki

Sodankylä

ev.lut. seurakunnan tiloissa

La 13.12. klo 10 Liturgia

Kemijärvi

ev.lut. seurakunnan tiloissa

La 20.12. klo 10 Liturgia

Ivalo

Pyhän Nikolaoksen kirkko

Rantatie 28

Isännöitsijä Aulikki Lumisalmi
p. (016)661657

La 1.11. klo 10 Liturgia, koe-palvelus (pastori Viatcheslav Skopets), Karjalan valistajien ja pyhien yhteinen muisto, kirkkokahvit
La 1.11. klo 13 Rukoushetki, kirkkokahvit, Keväjärven kotakappeli
Ke 5.11. klo 10 Liturgia, koululaisjumalanpalvelus
La 8.11. klo 18 Vigilia
Su 9.11. klo 10 Liturgia, (Kirkkoherran vaali klo 11.30 - 12.30), kirkkokahvit
Pe 5.12. klo 18 Vigilia
La 6.12. klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia, praasniekka, itse-näisyyspäivä
La 13.12. klo 18 Vigilia, metropoliitta Panteleimon
Su 14.12. klo 10 Liturgia, metropoliitta Panteleimon
Su 14.12. klo 14 Rukoushetki, Ikoninäyttelyn avaus, Kultapiisku, metropoliitta Panteleimon
To 25.12. klo 10 Aamupalvelus ja liturgia, Herramme Jeesuksen Kristuksen syntymä
La 27.12. klo 18 Vigilia
Ke 31.12. klo 18 Uuden vuoden rukoushetki

Nellim

Pyhän kolminaisuuden ja pyhittäjä Trifon Petsamolaisen kirkko

Siikajärventie 64 A

Isännöitsijä Simo Jefremoff
p. 0400 418463

Su 16.11. klo 10 Liturgia
La 22.11. klo 18 Vigilia
Su 23.11. klo 10 Liturgia
La 6.12. klo 18 Vigilia
Su 7.12. klo 10 Liturgia

La 20.12. klo 18 Vigilia
Su 21.12. klo 10 Liturgia
Ke 24.12. klo 15 Suuri ehtoopalvelus, jouluaatto

Sevettijärvi

Pyhittäjä Trifon Petsamolaisen kirkko

Sevettijärventie 9065

Isännöitsijä Uljaana Kiviniemi
p. 040 7167653

La 1.11. klo 18 Vigilia
Su 2.11. klo 10 Liturgia
To 20.11. klo 18 Vigilia
Pe 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitseen Marian temppeliinkäynti
Su 14.12. klo 18 Vigilia, metropoliitta Panteleimon
Ma 15.12. klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia, praasniekka, metropoliitta Panteleimon
Pe 26.12. klo 10 Liturgia, toinen joulupäivä

Männikön palvelukoti, Ivalo

La 22.11. klo 10 Liturgia
La 20.12. klo 10 Liturgia

Pyhän Paavalin kappeli, Saariselkä

Su 28.12. Liturgia

Seurakunnan toimintaa Rovaniemellä

Tiistaiseura kokoontuu säännöllisesti. Lisätietoja kokoon-tumisista Ritva Naakka 044 589 9409

Lähetyspiiri, kokoon tumiset joka kuukauden ensimmäinen maanantai. Lisätietoja pj. Eija Alkula p. 040 756 7903.

Naistenpiiri, Tiedustelut Kerttu Junnonen 050 355 6580

Kirkkokuoro kokoontuu torstaisin seurakuntasalissa. Tiedustelut kanttori Kai Tu-lehmo 040 813 1265.

Miestenpiiri, tieduste-lut Simo Rautiainen 040 8410221.

Lastenkerho kokoontuu joka kuukauden toisena sunnuntaina seurakuntasalissa kello 9.50. Tiedustelut Virpi Sidoroff 0400 015215.

Ikonimaalauspiiri kokoontuu kerran kuukaudessa Rovaniemen seurakuntasalissa. Tiedustelut Raili Arstila p. 040 771 4608.

Kuhmon Karjalan valistajien kirkon ikonostaasin uudelleen siunaaminen ja 40 -vuotisjuhla 31.10. - 1.11.2008

Jumalanpalvelukset Kuhmon Karjalan valistajien kirkossa, Koulukatu 47

Lounas ja juhla Kalevan kuntoutuskodissa, Väinämöinen 2

Pe 31.10.2008

Klo 18 Ehtoopalvelus, isä Elias ja Lyyli Huurinaisen, isä Mikael ja Anna Ievasen, kanttori Armas Hotarin, Risto Laukkasen, Martta Loginoffin ja Alekski ja Anna Jestolan muistopalvelus, metropoliitta Panteleimon ja papisto

La 1.11.2008

Klo 9.30 Pieni vedenpyhitys, ikonostaasin siunaaminen, liturgia ja ristisaatto, metropoliitta Panteleimon ja papisto

Klo 12 Juhla-ateria Kalevan kuntoutuskodin ruokasalissa

Klo 13 Praasniekkajuhla juhlasalissa

Ohjelma:

Juhlan tropari ja esipaimenen siunaus

Tervehdysanat, isä Pentti Hakkarainen

Musiikkia, Lauri Antikainen ja Veera Karhu

Anna Ahmatovan(1886–1966) runoja, Marja-Stiina

Suihko

Puheenvuoro, kaupunginvaltuutettu Veikko Tikkanen

Juhlapuhe, maaherra Eino Siuruainen

Sotkamon kamarikuoro, johtaa MM Pirkko Kupiainen

* Näin unta kesästä kerran ... sanat Eino Leino (1878–1926), säv.

Otto Kotilainen (1886–1936)

* Pääsiäisyön valovirelmä: Tulkaa ottakaa valo valkeudesta (bysanttilainen sävelmä)

* Psalmi 133: Katso, kuinka hyvää ja suloista on (znamenni säv.), sov. Johan von Gardner (1898–1984)

* Psalmi 34: Paastoliturgian ehtoollislauselma: Maistakaa ja katsokaa (valamolainen znamenni säv.) sov. Virpi Leppänen

Tervehdykset, Kuhmon kaupunki

Kuhmon rajavartioalue

Kostamuksen ortodoksinen seurakunta

Kuhmon ev.lut. seurakunta

Päätössanat, metropoliitta Panteleimon

Ehtoohymni ja esipaimenen siunaus

Ortodoksinen Kamarikuoro

joht. Juhani Matsi

Konsertti

su 16.11.08 klo 16

Oulaisten kirkossa

Lippujen ennakkomyynti:

Oulaisten kaupunginkirjasto, puh. 08 4793 270

Tiedustelut:

Oulaisten kaupunki / Musiikkiviikot

puh. 08 4793 272, musiikki@oulainen.fi

www.oulaistenmusiikkiviikot.fi

Pohjoisen Pyhät Kuvat

7. - 23. 11. 2008

Järjestäjinä:
Oulun seudun ikonimaalarit
Oulun ortodoksinen seurakunta
Oulun ortodoksinen hiippakunta

Oulun taidemuseo, Kulttuuritalo Valve, Hallituskatu 7, Avoimna ma-su 10-20. Vapaa pääsy!

OULUN
TAIDEMUSEO

Perjantaina 14.11 klo 19

Oulun Musiikkikeskus

Tulindbergin sali

Venäläisen musiikin ilta

Olga Maslak, Kiril Kozlovsky

piano

Sergei Sarkissians, Katja Kurttio, Olga Sidorova,

Natalia Vaskinova, Ivan Zoteev

viulu

Ohjelmassa:

Mussorgski, Tsaikovski, Glazunov,

Skrjabin, Rahmaninov

Järjestää:

Oulun ortodoksinen seurakunta / kulttuuritoimikunta
ja Oulun konservatorio

Liput 10/5 euroa ovelta.

Konsertin tuotto Inarin Nellimissä olevan
kolttakirkon uusia ikoneita varten.

Piispa Arseni vierailee Oulussa 15.-16.11.

Joensuun piispa Arseni luennoi Oulun ikonimaalareille ja ikonimaalauksesta kiinnostuneille Oulun seurakuntasalissa, Torikatu 74, lauantaina 15.11. klo 13-17. Sunnuntaina 16.11. esipai-

men Arseni pitää yleisöluennon ikoneista niin ikään Oulun seurakuntasalissa liturgian jälkeen noin klo 11.30.

Piispa Arseni myös osallistuu lauantai-illan vigiliaan ja sunnuntain liturgiaan.

Kaveriksi yksinäiselle

Toiminnan tarkoituksena on auttaa yksinäisiä oululaisia ortodoksimiehiä, astumatta kuitenkaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten varpaille.

Lähimmäispalvelu tarkoittaa kaverina olemista, ja kaikkea mitä se voi tuoda mukanaan: keskustelua, lenkillä käyntiä, kahvin juontia, lehdenlukua, kirkkoon tai kerhoon kuljettamista, omien asioiden eteenpäin vientiä, hakemusten täyttämistä ... Tai vaikkapa vain kylässä käyntiä silloin tällöin!

Ota yhteyttä jos tahdot ystävän!

Soita diakoniatyöntekijä Petri Aholle puh. 045-1147447 tai miestenpiirin Esa Kantolalle puh: 044-5653162 (klo 16 jälk.)

Luotettavaa ja ammattitaitoista välityspalvelua

Asunto- ja kiinteistövälitys

Lohiloukku Oy LKV

Matti Vuononvirta

Häyrysentie 49, 90850

Martinniemi

08-349870, 08-5400550,

fax 08-349870

040-5006450, www.ko-

lumbus.fi/lohiloukku

Kiitos

Lämpimät kiitokset arkkipiispa Leolle ja Oulun ortodoksiselle seurakunnalle saamistamme Pyhän Karitsan Ritarikunnan ritarimerkistä ja mitaleista.

*Kari Vasko
Oulu*

*Reino Rinne
Oulu*

*Timo Salonen
Utajärvi*

*Heljä-Marja Surcel
Oulu*

Paimen-Sanomats

Julkaisija:

Oulun ortodoksinen hiippakunnan seurakunnat / Paimen-Sanomats ry

Päätöimittaja:

Metropoliitta Panteleimon

P. 020 610 0250, fax. 020 610 0251, sähköposti: oulun.hiippakunta@ort.fi

Toimitussihteeri:

Marko Patronen

Nummikatu 30 B 16, 90100 OULU

P. 050 329 5355, fax. 020 610 0251, sähköposti: marko.patronen@ort.fi

Lehden osoitteenmuutokset ja tilaukset:

SEURAKUNTALAISTEN osoitteenmuutokset ja tilaukset omaan seurakuntaan

MUUT osoitteenmuutokset ja tilaukset Oulun ortodoksisen hiippakuntaan, p. 020 610 0250, oulun.hiippakunta@ort.fi

Ilmoitukset ja tilaushinnat:

- ilmoitushinta 0,85€ / pmm

- tilaushinta 8,50€ / vuosi muille kuin seurakuntien jäsenille

- tilaajamaksut suoraan tilille: 110750-1106102,

mukaan maininta "Paimen-Sanomats"

Pankki: Nordea 110750 - 1106102

Paino:

Painotalo Suomenmaa

PL 52, 90101 OULU

p. 08 5370 011

Seuraavan numeron PS 6/08

aineisto toimitussihteerille

viimeistään tiistaina 28.11.

Seuraava numero ilmestyy joulukuussa 2008